



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

**Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**της Γιαννοπούλου Ιωάννη Μαγδαληνής
1342201900035**

**και της Ευθυμίου Ευάγγελου Μαγδαληνής
1342201900269**

**«Οι πρακτικές καθιέρωσης της έμφυλης ισότητας στην
μεταπολίτευση: ΠΑΣΟΚ – Νέα Δημοκρατία»**

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Λιαλιούτη Ζηνοβία

Αθήνα, Ιούνιος 2023

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρακάτω πτυχιακή εργασία θα παρουσιαστούν δύο όψεις της μεταπολιτευτικής Ελλάδας και πιο συγκεκριμένα από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 έως και τα μέσα της δεκαετίας του 1990. Η έρευνα προσανατολίζεται τόσο στην κοινωνική πολιτική των κομμάτων που κυβέρνησαν στην Μεταπολίτευση, δηλαδή της Νέας Δημοκρατίας και του ΠΑΣΟΚ, όσο και στη διαχείριση των γυναικείων διεκδικήσεων της περιόδου. Επίσης, αναλύονται οι προσωπικότητες δύο καλλιτεχνίδων, που απέκτησαν διεθνή φήμη και πρωταγωνίστησαν στα πολιτικά δρώμενα της περιόδου για σημαντικά κοινωνικά ζητήματα. Αυτές είναι η Μελίνα Μερκούρη από το συνδυασμό του ΠΑΣΟΚ και η Άννα Συνοδινού από την ομάδα της Νέας Δημοκρατίας. Ενδότερα, γίνεται μία σύγκριση, που αφορά τις δράσεις και τις νομοθετήσεις των κομμάτων ως προς τα κοινωνικά προβλήματα και συγκεκριμένα σχετικά με την προάσπιση της έμφυλης ισότητας, με αλλαγές στο οικογενειακό δίκαιο και άλλα. Παράλληλα, συγκρίνονται και οι δράσεις των δύο γυναικών πολιτικών σε ό,τι αφορά την πολιτική τους σταδιοδρομία και την θέση τους στα γυναικεία ζητήματα. Για τη διεκπεραίωση της εργασίας, τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν το διαδίκτυο τόσο για το θεωρητικό όσο και για το εικονοληπτικό υλικό και το Εργαστήριο Πολιτικής Επιστήμης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται τις δράσεις των δύο πρωταγωνιστικών κομμάτων, του ΠΑΣΟΚ και της Νέας Δημοκρατίας, κατά την περίοδο της Μεταπολίτευσης (1967-1974). Αυτή η περίοδος κατέστη κρίσιμη τόσο για τον εκδημοκρατισμό της χώρας όσο και για την επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων. Η εργασία προβάλλει τις προγραμματικές θέσεις αλλά και τις δράσεις των κομμάτων τόσο κατά την ίδρυσή τους όσο και κατά τις κυβερνητικές τους θητείες. Έτσι, το ΠΑΣΟΚ συνέδραμε στη δημιουργία του Εθνικού Συστήματος Υγείας, στην εισαγωγή του οικογενειακού δικαίου με πρωτοποριακές αντιλήψεις για την μέχρι τότε Ελλάδα, όπως το συναινετικό διαζύγιο, ο πολιτικός γάμος αλλά και οι αμβλώσεις που εξήγειραν σφοδρές αντιδράσεις. Από την άλλη, η Νέα Δημοκρατία σταθερά αποτελούσε ένα συντηρητικό κόμμα, με το οποίο δεν κατόρθωσε να προωθήσει τον εκσυγχρονισμό του οικογενειακού δικαίου. Επίσης, η εργασία συζητά την περίπτωση δύο επιτυχημένων γυναικών, καλλιτεχνών και πολιτικών Μελίνας Μερκούρης, μία δραστήρια πολιτικά από νεαρή ηλικία αλλά και κοινωνικά ευαισθητοποιημένη γυναίκα από το ΠΑΣΟΚ και της Άννας Συνοδινού, από τη Νέα Δημοκρατία, μία συντηρητική πολιτικός, που δεν δίστασε να υποστηρίξει σθεναρά την γνώμη της.

[ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ]: ΠΑΣΟΚ, Νέα Δημοκρατία, Μελίνα Μερκούρη, Άννα Συνοδινού, Φεμινισμός, Ισότητα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΠΑΣΟΚ.....	4
1. Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κόμμα Ελλάδας: ίδρυση, ιδέες και στόχοι.....	5
2. Η δράση του κόμματος του ΠΑΣΟΚ ως προς την εξάλειψη των έμφυλων διαφορών και ανισοτήτων.....	7
3. Μελίνα Μερκούρη: η προσωπικότητα, οι αρχές και η κοινωνική την υπόσταση πριν την συμμετοχή της στο ΠΑΣΟΚ.....	13
4. Η κομματική δράση της Μελίνας Μερκούρη.....	15
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ.....	18
1. Νέα Δημοκρατία: η ίδρυση, οι ιδέες και οι πρακτικές / στόχοι.....	19
2. Η δράση του κόμματος της Νέας Δημοκρατίας ως προς την διευθέτηση των ανισοτήτων μεταξύ φύλων.....	20
3. Άννα Συνοδινού: η καλλιτεχνική σταδιοδρομία και οι κοινωνικές δράσεις.....	24
4. Η κομματική δράση της Άννας Συνοδινού.....	26
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	30
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	31

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΠΑΣΟΚ



ΠΑΣΟΚ

1. Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κόμμα Ελλάδος: ίδρυση, ιδέες και στόχοι

Το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κόμμα ιδρύθηκε στις 3 Σεπτεμβρίου 1974, με πρόεδρό του τον Ανδρέα Παπανδρέου, υιός του επίσης εξέχοντος πολιτικού Γεωργίου Παπανδρέου.¹ Το τρίπτυχο που συνόδευε την ίδρυση και πορεία του κόμματος ήταν η εθνική ανεξαρτησία, η λαϊκή κυριαρχία και η κοινωνική απελευθέρωση αξίες που συνδέονταν διαδοχικά μεταξύ τους. Η εθνική ανεξαρτησία αποτελεί προϋπόθεση για την επίτευξη της λαϊκής κυριαρχίας, η λαϊκή κυριαρχία είναι βασική συνιστώσα για την πραγμάτωση της κοινωνικής απελευθέρωσης και η κοινωνική απελευθέρωση αποτελεί όρο για την υλοποίηση της πολιτικής δημοκρατίας.²

Το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα είναι ταυτισμένο με την εξέλιξη της μεταπολιτευτικής Ελλάδος ενεργοποιώντας την πολιτική του πορεία με την πρώτη εκλογή στις 17 Νοεμβρίου 1974 και πρώτη κυβερνητική θητεία στις 18 Οκτωβρίου 1981³, δηλώνοντας χαρακτηριστικά ότι το ΠΑΣΟΚ φέρνει το λαό στην εξουσία και διαψεύδοντας τις αμφιβολίες περί της επικράτησής του απέναντι στο βαθύ κράτος της δεξιάς. Άλλωστε το ΠΑΣΟΚ αναδείχθηκε τη στιγμή που επικρατούσε το κοινωνικό αίτημα της αλλαγής.⁴ Το ΠΑΣΟΚ τασσόταν στην αριστερή πτέρυγα των δημοκρατικών και εξέφραζε, όπως το ίδιο τους αποκαλούσε, τους μη προνομιούχους και τα λαϊκά στρώματα. Εφάρμοζε πολιτικές αστικού εκσυγχρονισμού με σοσιαλδημοκρατική κατεύθυνση και έντονη εθνικιστική χροιά.

¹ Το ΠΑΣΟΚ ιδρύεται από τον Ανδρέα Παπανδρέου. Το τρίπτυχο που προσδιορίζει τον προσανατολισμό του ΠΑΣΟΚ είναι Εθνική Ανεξαρτησία, Λαϊκή Κυριαρχία, Κοινωνική Απελευθέρωση., *Η ιστορία μας – ΠΑΣΟΚ*, ΠΑΣΟΚ – Κίνημα Αλλαγής, πηγή: <https://pasok.gr/history/>

² Ο αγώνας του Πανελλήνιου Σοσιαλιστικού Κινήματος για την εθνική μας αναγέννηση, για μια σοσιαλιστική και δημοκρατική Ελλάδα, στηρίζεται στην αρχή πως η εθνική μας ανεξαρτησία αποτελεί προϋπόθεση για την πραγμάτωση της λαϊκής κυριαρχίας, πως η λαϊκή κυριαρχία αποτελεί προϋπόθεση για την πραγμάτωση της κοινωνικής απελευθέρωσης, πως η κοινωνική απελευθέρωση αποτελεί προϋπόθεση για την πραγμάτωση της πολιτικής δημοκρατίας., *45 χρόνια ΠαΣοΚ: Το χρονικό της ίδρυσης και η ιστορική διακήρυξη της 3^{ης} Σεπτέμβρη*, ΤΟ ΒΗΜΑ, πηγή: <https://www.tovima.gr/2019/09/03/politics/45-xronia-pasok-to-xroniko-tis-idrysis-kai-i-istoriki-diakiryksi-tis-3is-septemvri/>

³ 17 Νοεμβρίου 1974, Το ΠΑΣΟΚ συμμετέχει στις πρώτες εθνικές εκλογές μετά την πτώση της δικτατορίας και λαμβάνει ποσοστό 13,58%... 18 Οκτωβρίου 1981, Το ΠΑΣΟΚ κερδίζει τις εθνικές εκλογές με ποσοστό 48,07% και 172 έδρες. Ο Ανδρέας Παπανδρέου στη δήλωσή του το βράδυ των εκλογών αναφέρει: «Γιορτάζουμε την νίκη της Αλλαγής. Και θα'θελα να σας παρακαλέσω, μέσα στην γιορτή σας και στην χαρά σας, να μην ξεχάσετε πως το ΠΑΣΟΚ είναι κυβέρνηση όλων των Ελλήνων, πως το ΠΑΣΟΚ ζητά τώρα από τον λαό μας συμφιλίωση. Λήθη στο παρελθόν: όλοι μαζί εμπρός για το μεγάλο, αξιόλογο έργο της οικοδόμησης της Νέας Ελλάδας», *Η ιστορία μας – ΠΑΣΟΚ*, ΠΑΣΟΚ – Κίνημα Αλλαγής., πηγή: <https://pasok.gr/history/>

⁴ Βούλγαρης, Γ., (2020), *Η μεταπολιτευτική Ελλάδα 1974-2009*, 4.2 Το ΠΑΣΟΚ στην εξουσία 1981-1989, Αθήνα: Εκδόσεις Πόλις, σελ: 102

Ήδη από την ίδρυσή του το κόμμα είχε γνωστοποιήσει τους κυριότερους στόχους⁵ του μέσω της ιδρυτικής διακήρυξης⁶, τους οποίους είχε θέσει προς εκπλήρωση:

- Ο λαός αποτελεί τον βασικό πυλώνα του κράτους αφού οι εξουσίες πηγάζουν και εκφράζονται από αυτόν μέσω της ενεργούς συμμετοχής στις πολιτικές και δημοκρατικές διαδικασίες.
- Συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος άμυνας κάθε πολίτη.
- Προάσπιση των δικαιωμάτων του ατόμου μέσω του Χάρτη Ανθρώπινων Δικαιωμάτων του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και προστασία αυτών μέσω του Συντάγματος και της δικαστικής εξουσίας.
- Συνταγματική θέσπιση των δικαιωμάτων ελευθερίας γνώμης, έκφρασης και συλλογικής οργάνωσης.
- Δικαίωμα εργασίας και για τα δύο φύλα ανεξαρτήτως διακρίσεων και εξασφάλιση κοινωνικής και οικονομικής ισότητας μεταξύ αυτών. Κοινωνική ανεξαρτητοποίηση εργαζομένων οδεύοντας στην σύγχυση με τη σοσιαλιστική αναμόρφωση της κοινωνίας.
- Απεξάρτηση του δικαιώματος του συνδικαλισμού από την οικονομική κηδεμονία του κρατικού μηχανισμού.
- Διάσπαση της Εκκλησίας από το Κράτος .
- Διαχωρισμός πολιτικοοικονομικών και στρατιωτικών συνασπισμών που διαταράσσουν την ασφάλεια του έθνους.
- Οργάνωση ανεξάρτητης εξωτερικής πολιτικής με αποδέσμευση από διεθνείς συνθήκες, που περιορίζουν και καθοδηγούν την Ελλάδα.

⁵ 1 Κάθε εξουσία πηγάζει από το Λαό, εκφράζει το Λαό και υπηρετεί το Λαό... 2 Κατοχυρώνεται συνταγματικά το δικαίωμα άμυνας κάθε πολίτη σε κάθε προσπάθεια κατάλυσης της νόμιμης εξουσίας, κατάργησης του Συντάγματος και υποδούλωσης του Λαού μας... 3 Για τα βασικά δικαιώματα του πολίτη ισχύει ο Χάρτης των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Η ελευθερία γνώμης και έκφρασης, η ελευθερία οργάνωσης... 4. Εξασφαλίζεται η συνταγματικά κατοχυρωμένη κοινωνική και οικονομική ισότητα των δύο φύλων. 5 Εξασφαλίζεται με γνήσιες δημοκρατικές διαδικασίες η άμεση και ενεργός συμμετοχή όλων των πολιτών στην πολιτική ζωή του τόπου. 6 Κατοχυρώνεται συνταγματικά το δικαίωμα εργασίας για όλους τους πολίτες, άντρες και γυναίκες. 7 Ο συνδικαλισμός αποδεσμεύεται από την εξάρτηση της οικονομικής ολιγαρχίας και από την κηδεμονία του κράτους, κατοχυρώνεται ως ελεύθερο και αυτόνομο κίνημα και τίθεται στην υπηρεσία των συμφερόντων του εργαζόμενου Λαού. 8 Διαχωρίζεται οριστικά η εκκλησία από το κράτος και κοινωνικοποιείται η μοναστηριακή περιουσία. 9 Η Ελλάδα αποσυνδέεται από τους στρατιωτικούς, πολιτικούς και οικονομικούς συνασπισμούς, που υπονομεύουν την εθνική μας ανεξαρτησία και το κυριαρχικό δικαίωμα του Ελληνικού Λαού... 10 Η Ελλάδα ακολουθεί δυναμική ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική με στόχους: την εγγύηση της εδαφικής ακεραιότητας, την κατοχύρωση της αδέσμευτης λαϊκής κυριαρχίας και την καλύτερη δυνατή πραγμάτωση των επιδιώξεων του Ελληνικού Λαού... 11 Ακυρώνονται οι διεθνείς συμβάσεις και συμφωνίες που έχουν οδηγήσει την Ελλάδα σε οικονομική, πολιτική και στρατιωτική εξάρτηση από τα μονοπωλιακά συγκροτήματα της Δύσης και ιδιαίτερα του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού. 12 Επιδιώκεται η κοινωνική απελευθέρωση του εργαζόμενου Ελληνικού Λαού, που μακροπρόθεσμα ταυτίζεται με το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας., 45 χρόνια ΠΑΣΟΚ : Το χρονικό της ίδρυσης και η ιστορική διακήρυξη της 3ης Σεπτέμβρη, ΤΟ ΒΗΜΑ, πηγή: <https://www.tovima.gr/2019/09/03/politics/45-xronia-pasok-to-xroniko-tis-idrysis-kai-i-istoriki-diakiryksi-tis-3is-septemvri/>

⁶ Ασημακόπουλος, Β., Τάσσης, Χ., (2018), ΠΑΣΟΚ: Σταθμοί και όρια για διαμόρφωση και εξέλιξη του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος (1974-2018), Στο Β. Ασημακόπουλος, Χ. Τάσσης (Επιμ.), ΠΑΣΟΚ 1974-2018: πολιτική οργάνωση, ιδεολογικές μετατοπίσεις, κυβερνητικές πολιτικές (σσ.19-28), Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg

2. Η δράση του κόμματος του ΠΑΣΟΚ ως προς την εξάλειψη των έμφυλων διαφορών και ανισοτήτων.

Το ΠΑΣΟΚ ήδη από την πρώτη δεκαετία της εμφάνισής του ανέδειξε αιτήματα κοινωνικού εκσυγχρονισμού, που ταίριαζαν σε ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό κράτος, αιτήματα που η Νέα Δημοκρατία δεν είχε εκπληρώσει λόγω του συντηρητικού ακροατηρίου της, εστιάζοντας την προσοχή του στα δικαιώματα των έως τότε ευπαθών ομάδων όπως των παιδιών, των γυναικών και των ηλικιωμένων.⁷

Η κοινωνική πολιτική που είχε εξαγγελθεί από το κείμενο διακήρυξης του κόμματος εστίαζε στη δημιουργία και ίδρυση φορέων που θα εξασφάλιζαν την αποκατάσταση αυτών των αιτημάτων. Έτσι, το εκσυγχρονιστικό του έργο ξεκινά με την ίδρυση του Εθνικού Συστήματος Υγείας (Ε.Σ.Υ.) με τον νόμο 1397/1983, όπου εξασφαλίζεται ο δημόσιος χαρακτήρας τους συστήματος με την παροχή υπηρεσιών υγείας ισάξια σε όλους τους πολίτες ανεξαρτήτως διακρίσεων.⁸ Σε ό,τι αφορά την τρίτη ηλικία το 1984 θεσμοθετείται ο φορέας των Κέντρων Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η.) με σκοπό την παροχή βοήθειας και πρόληψης των προβλημάτων ηλικιωμένων κυρίως σε ψυχολογικά και κοινωνικά ζητήματα. Επίσης, το 1992 κατοχυρώνεται νομοθετικά το πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι, που αφορά την κατ' οίκον προσφορά υπηρεσιών στους ηλικιωμένους⁹. Αναφορικά με την προστασία της παιδικής ηλικίας συστήνονται τη δεκαετία του 1990 τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.) τη και τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία (Κ.Δ.Α.Π.μεΑ.).

Μέχρι τον Οκτώβριο του 1981 δεν είχε συσταθεί κανένας αρμόδιος δημόσιος φορέας για την ισότητα των φύλων. Παρόλα αυτά η αρχή γίνεται το Νοέμβριο του ίδιου έτους με την δημιουργία του Γραφείου Ειδικής Συμβούλου του Πρωθυπουργού για Γυναικεία Θέματα. Τον Απρίλιο του 1983 ιδρύεται το Συμβούλιο Ισότητας των Δύο Φύλων, κυβερνητικό όργανο ως αυτόνομη υπηρεσία του Υπουργείου Προεδρίας, γεγονός που ενίσχυσε τη γυναικεία παρουσία στα δημόσια έγγραφα με στοιχεία που αφορούσαν την εργασία, τις πεποιθήσεις, τον φεμινισμό και την σεξουαλική απελευθέρωση¹⁰. Δύο χρόνια αργότερα τον Ιούλιο του 1985 συστήνεται η Γενική Γραμματεία Ισότητας (ΓΓΙ) με βασικούς στόχους την ολοκληρωτική κατοχύρωση της ισότητας μεταξύ των δύο φύλων, την επιβολή ειδικών μέτρων με προϋπόθεση την συμμετοχή τόσο των Υπουργείων όσο και των ίδιων των γυναικών για την διεκπεραίωση του στόχου ώστε να εξαλειφθούν οι παγιωμένες αναχρονιστικές αντιλήψεις για το γυναικείο φύλο.¹¹ Έως και σήμερα αποτελεί έναν από τους βασικούς κρατικούς

⁷ Βούλγαρης, Γ., (2020), *Η μεταπολιτευτική Ελλάδα 1974-2009*, 4.2 Το ΠΑΣΟΚ στην εξουσία 1981-1989, Αθήνα: Εκδόσεις Πόλις, σελ: 104

⁸ Υφαντόπουλος, Γ., 2018, *Τα Οικονομικά της Υγείας*, Αθήνα: Γιώργος Δάρδανος, σελ. 199

⁹ Μωροπούλου, Α. (2020) Η συμβολή του προγράμματος Βοήθεια στο Σπίτι στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού και στην αποφυγή της ιδρυματοποίησης των ατόμων της τρίτης ηλικίας Συγκριτική ανάλυση της λειτουργίας του προγράμματος στα νησιά του Αργοσαρωνικού και στον Πειραιά, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Κόρινθος, σελ: 37-38, πηγή: <https://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/5860/%CE%94%CE%99%CE%A0%CE%9B%CE%A9%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91%20%CE%9C%CE%A9%CE%A1%CE%9F%CE%A0%CE%9F%CE%A5%CE%9B%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%93%CE%93%CE%95%CE%9B%CE%99%CE%9A%CE%97.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

¹⁰ Λιάκος, Α., 2019, Ο ελληνικός 20^{ος} αιώνας, Αθήνα ΠΟΛΙΣ, σελ: 428

¹¹ Μέχρι τον Οκτώβριο του 1981 δεν υπήρχε κρατικός Φορέας αρμόδιος για την προώθηση του θέματος της ισότητας των δύο φύλων. [...] Μετά τις εκλογές του 1981, δημιουργήθηκαν οι ακόλουθοι

μηχανισμούς για την εξασφάλιση της ισότητας στην χώρα. Η ΓΠ έχει συμβάλλει αποτελεσματικά στην κοινωνική πολιτική της χώρας αφού εισήχθησαν ρυθμίσεις που αφορούν τον πολιτικό γάμο, την γονική ισότητα, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, την άδεια μητρότητας και άλλα ¹². Στις εκλογές του 1985, όπου αναδείχθηκε το ΠΑ.ΣΟ.Κ. είναι αξιοσημείωτη η υπερψήφισή του από γυναίκες, οι οποίες υποστήριξαν και υιοθέτησαν την πολιτική του για την ισότητα των φύλων¹³, καθώς από τα πρώτα χρόνια τις ίδρυσής του είχαν εγκολπωθεί σε αυτό γυναικείες οργανώσεις, όπως η Ένωση Γυναικών Ελλάδος (ΕΓΕ) – πρώην Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών¹⁴. Συγκεκριμένα, το ΠΑ.ΣΟ.Κ. εργαλειοποίησε την ΕΓΕ για

Μηχανισμοί: α. Γραφείο ειδικής συμβούλου του πρωθυπουργού για το γυναικείο ζήτημα (Νοέμβριος 1981). β. Το Συμβούλιο Ισότητας των Δύο Φύλων, που ήταν το πρώτο κυβερνητικό όργανο για την προώθηση της ισότητας των δύο φύλων (Απρίλιος 1983). Σύμφωνα με τον ιδρυτικό του νόμο (1288/82) το συμβούλιο γνωμοδοτούσε στον πρωθυπουργό, ήταν εννεαμελής, στελεχωνόταν από γραμματεία, ειδικούς συνεργάτες και λειτουργούσε σαν ανεξάρτητη υπηρεσία του υπουργείου Προεδρίας. γ. Γενική Γραμματεία Ισότητας. [...] Η προώθηση και πραγματοποίηση της νομικής και ουσιαστικής κατοχύρωσης της ισότητας των δύο φύλων. Η εισήγηση των αναγκαίων μέτρων που επιβάλλεται να πάρει η Πολιτεία (υπουργεία, οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, κοινωνικοί φορείς κ.α.), για τον ίδιο σκοπό. Η άμεση συνεργασία με όλα τα υπουργεία προκειμένου να αναμορφωθούν τα θεσμικά πλαίσια και να συμπεριληφθούν στα νέα νομοσχέδια οι αρχές της ισότητας. Ο προγραμματισμός και οι προτάσεις για ένταξη στο κυβερνητικό αναπτυξιακό πρόγραμμα δραστηριοτήτων που θα στοχεύουν στη συμμετοχή και του γυναικείου δυναμικού στην ανάπτυξη της χώρας. Η πληροφόρηση που αποσκοπεί στο ξεπέρασμα των προκαταλήψεων και των οπισθοδρομικών κοινωνικών αντιλήψεων και στην εξασφάλιση μιας πλατιάς ενημέρωσης του λαού στα θέματα τα οποία αφορούν την ισότητα των δύο φύλων., Α. Κοινωνικοί Μηχανισμοί για την προώθηση και πραγματοποίηση της ισότητας, *Τι έγινε στο τομέα της Ισότητας από το 1981 έως και σήμερα*, Γενική Γραμματεία Ισότητας, Υπουργείο Προεδρίας της Κυβέρνησης, πηγή: <http://62.103.24.240/media/OCR%20PDF's/IA002505.pdf>, σελ: 11-12

¹² Το 1984, θεσπίζεται νόμος για την «εφαρμογή της αρχής της ισότητας των δύο φύλων στον τομέα των εργασιακών σχέσεων», στον οποίο, πέρα από επιμέρους συγκεκριμενοποιήσεις που αφορούν τις ίσες ευκαιρίες και την ίση μεταχείριση στην αγορά εργασίας... Β.2. Η προσαρμογή του κράτους πρόνοιας στη συνταγματική επιταγή της ισότητας των δύο φύλων, Οι γυναίκες στη Μεταπολίτευση (1975 – 1987) Κράτος Πρόνοιας και Οικογενειακό Δίκαιο, Βασιλική Χάλαζα, σελ: 33, πηγή: <https://ir.lib.uth.gr/xmlui/bitstream/handle/11615/14184/P0014184.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

¹³ Παντελίδου – Μαλούτα, Μ., (2007), *Μισός Αιώνας Γυναικείας Ψήφου*, Αθήνα: ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε, Και επιτρέπει τη διατύπωση της υπόθεσης ότι μαζικές κατηγορίες γυναικών προσέλαβαν το λόγο και την πολιτική του ΠΑΣΟΚ υπέρ της «ισότητας των φύλων» ως θετική για την κοινωνική κατηγορία του φύλου τους. Το στοιχείο αυτό είναι αξιοσημείωτο, διότι η υπερψήφισή του ΠΑΣΟΚ από τις γυναίκες επιβεβαιώθηκε σε όλες τις μετέπειτα εκλογικές αναμετρήσεις, τεκμηριώνοντας την υπόθεση ότι το σύνθημα και γνωστό από τη διεθνή βιβλιογραφία φαινόμενο της αναστροφής στην τάση της γυναικείας ψήφου (gender gap) που σε πολλές κοινωνίες παρατηρείται ήδη από τη δεκαετία του 1970,23 σημειώνεται από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 και στην Ελλάδα., πηγή: <file:///C:/Users/%CE%9C%CE%B1%CE%B3%CE%B4%CE%B1%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%AE/Downloads/%CE%9C%CE%B9%CF%83%CF%8C%CF%82%20%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BD%CE%B1%CF%82%20%CE%B3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CF%82%20%CF%88%CE%AE%CF%86%CE%BF%CF%85,%20%CE%BC%CE%B9%CF%83%CF%8C%CF%82%20%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BD%CE%B1%CF%82%20%CE%B3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%AF%CE%BA%CE%B5%CF%82%20%CF%83%CF%84%CE%B7%20%CE%92%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%AE%20-%20%CE%9C%CE%AC%CF%81%CF%89%20%CE%A0%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%AF%CE%B4%CE%BF%CF%85%20%CE%9C%CE%B1%CE%BB%CE%BF%CF%8D%CF%84%CE%B1.pdf> σελ: 51

¹⁴ Το 1976 η Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών γιασπάται, δημιουργείται η Ένωση Γυναικών Ελλάδας (ΕΓΕ), που πρόσκειται στο ΠΑΣΟΚ [...], 2.1 Αυτόνομες κινήσεις/ ομάδες/ σπίτι γυναικών, Τα φεμινιστικά και τα γυναικεία έντυπα στην Ελλάδα (1975-2000). Θεματολογία, ιδεολογικοί προβληματισμοί και εκπαιδευτικές αντανάκλασεις, Βαγιωνάκη Γ. Μαρία, Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα

την προώθηση του κρατικού φεμινισμού προς όφελός του.¹⁵ Γενικότερα, οι γυναίκες αποτελούσαν μία ορατή πολιτική ύπαρξη για τα κόμματα που επιφανειακά τουλάχιστον ήθελαν να αποκτήσουν εκσυγχρονιστικό περιεχόμενο. Το 1986 με τον νόμο 1609¹⁶ επικυρώθηκε νομοθετικά και νομιμοποιήθηκε η έκτρωση πριν ολοκληρωθούν οι δώδεκα εβδομάδες κύησης¹⁷. Βέβαια, η κατοχύρωση της τεχνητής διακοπής της κύησης δεν υποστηρίχθηκε από όλους τους εκπροσώπους του ΠΑ.ΣΟ.Κ., όπως ο βουλευτής επικρατείας Νίκος Ψαρουδάκης, ο οποίος χρησιμοποίησε ψευδή επικοινωνιακά μέσα ώστε να πείσει τους ακροατές για την καταψήφιση του νομοσχεδίου.¹⁸

Σε νομοθετικό επίπεδο, το Υπουργείο Δικαιοσύνης κατοχύρωσε τον νόμο 1329/83 που αφορούσε την αλλαγή του οικογενειακού δικαίου, γεγονός που εκσυγχρόνισε την ελληνική παραδοσιακή κοινωνία ωθώντας τις οικογένειες στα πρότυπα των δυτικών κοινωνιών¹⁹ αποτελώντας βέβαια και μία ριζοσπαστική κίνηση από την πλευρά του ΠΑ.ΣΟ.Κ.. Αξίζει να αναφερθεί ότι κατά το 1982-1983 σημειώθηκε σημαντική αύξηση διαζυγίων διότι η νέα νομοθεσία εισήγαγε μια πιο ισότιμη διαδικασία λύσης γάμων, χωρίς η γυναίκα να τίθεται σε κοινωνικό αλλά και οικονομικό περιθώριο, αφού έως τότε τα διαζύγια εκδίδονταν σε βάρος κυρίως των γυναικών. Ο νόμος έθεσε σε εφαρμογή την κατάργηση της πατριαρχικής οικογένειας, τον θεσμό της προίκας, την έως τότε υποχρέωση της συζύγου να λαμβάνει το επίθετο του ανδρός της κ.α.²⁰ Μέσω της κατοχύρωσης του οικογενειακού δικαίου κλονίστηκαν απαρχαιωμένες αξίες, όπως η κατεστημένη εμπλοκή της Εκκλησίας στον τρόπο οργάνωσης της οικογένειας, εισάγοντας τον θεσμό της σε νέα δεδομένα.

Σπουδών στην Παιδαγωγική της Ισότητας των Φύλων, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Φιλοσοφική Σχολή, πηγή: <http://ikee.lib.auth.gr/record/100585/files/gri-2008-977.pdf>

¹⁵ Παντελίδου Μαλούτα Μάρω, (2014), Κρατικός φεμινισμός - Μέτρα για την έμφυλη ισότητα, Στο Β. Βαμβακάς, Π. Παναγιωτόπουλος (Επιμ.), *Η Ελλάδα στη Δεκαετία του '80* (σσ. 294), Αθήνα: Επίκεντρο

¹⁶ 2. Με υπουργική απόφαση του Υπουργού Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και των άλλων συναρμόδιων υπουργών ρυθμίζονται τα θέματα, που αφορούν: α) την ενημέρωση για την απόκτηση επιθυμητών παιδιών και την αποφυγή ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης με επιστημονικώς κατάλληλα μέσα καθώς και για τις συνέπειες της διακοπής της εγκυμοσύνης. β) την περίθαλψη της γυναίκας σε οργανωμένες νοσηλευτικές μονάδες, τις προδιαγραφές λειτουργίας των μονάδων αυτών, το χρόνο αποχής της γυναίκας από την εργασία και ότι άλλο απαιτείται για την αποκατάσταση και προστασία της υγείας της, Νόμος 1609 ΦΕΚ Α'86/3.7.1986, πηγή: <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/270746/nomos-1609-1986>

¹⁷ Το 1986 νομιμοποιείται δυνατότητα τεχνητής διακοπής της εγκυμοσύνης πριν συμπληρωθούν δώδεκα εβδομάδες κύησης... Β.2. *Η προσαρμογή του κράτους πρόνοιας στη συνταγματική επιταγή της ισότητας των δύο φύλων*, Οι γυναίκες στη Μεταπολίτευση (1975 – 1987) Κράτος Πρόνοιας και Οικογενειακό Δίκαιο, Βασιλική Χάλαζα, σελ: 33, πηγή: <https://ir.lib.uth.gr/xmlui/bitstream/handle/11615/14184/P0014184.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

¹⁸ Άννα Μιχοπούλου, (2014), Εκτρώσεις – Πεδίο φεμινιστικής αναμέτρησης με μία ελληνική ιδιομορφία, Β. Βαμβακάς, Π. Παναγιωτόπουλος (Επιμ.), *Η Ελλάδα στη Δεκαετία του '80* (σσ. 156), Αθήνα: Επίκεντρο

¹⁹ Λιάκος, Α., 2019, Ο ελληνικός 20ος αιώνας, Αθήνα ΠΟΛΙΣ, σελ: 428

²⁰ Με το Νόμο 1329/83 του υπ. Δικαιοσύνης προσαρμόστηκε στη συνταγματική επιταγή της αρχής της ισότητας των δύο φύλων και εκσυγχρονίστηκε το Οικογενειακό Δίκαιο της χώρας, που περιείχε διακρίσεις σε βάρος της γυναίκας*. [...] Ορίστηκε ότι η γυναίκα με το γάμο δε θα αλλάζει πλέον το επώνυμο της, όπως δεν το άλλαζε μέχρι σήμερα ο άντρας και ότι στις κοινωνικές σχέσεις ο καθένας από τους συζύγους μπορεί να χρησιμοποιεί το επώνυμο του άλλου συζύγου., Β. Θεσμικές αλλαγές από το 1981 και μετά, *Τι έγινε στον τομέα της ισότητας από το 1981 έως σήμερα**, Γενική Γραμματεία Ισότητας, Υπουργείο Προεδρία της Κυβέρνησης, πηγή: <http://62.103.24.240/media/OCR%20PDF's/IA002505.pdf> σελ: 17-18

Επίσης, κυρώθηκε με τον νόμο 1342/83 η Διεθνής Σύμβαση του ΟΗΕ αναφορικά με την απαγόρευση εκδήλωσης διακρίσεων κατά των γυναικών.²¹ Τέλος, με τον νόμο 1414/1984 θεσμοθετείται η ισότητα των φύλων στον εργασιακό χώρο, πραγματοποιώντας ένα βήμα πιο κοντά στη γυναικεία απελευθέρωση.²²

Σε περιφερειακό επίπεδο τον Ιούλιο 1983 συστήνονται Νομαρχιακές Επιτροπές Ισότητας, που αφορούν την ενημέρωση και την κινητοποίηση για την επίλυση προβλημάτων της έμφυλης ισότητας²³, ενώ λίγους μήνες αργότερα, Φθινόπωρο 1983, συστήνονται και Γραφεία Ισότητας για την προάσπιση των ίσων δικαιωμάτων.²⁴



Ο λαός θέλει, το ΠΑΣΟΚ μπορεί να εξασφαλίσει πραγματική ισότητα στην Ελλάδα, 1981. Δημιουργός Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα (Π.Σ.Ο.Λ) Φώτο: ΑΣΚΙ / Συλλογή αφισών Φίλιππο Ηλιού

²¹ Με το Νόμο 1342/83 του υπ. Δικαιοσύνης κυρώθηκε η Διεθνής Σύμβαση του Ο Η Ε για την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης σε βάρος της γυναίκας. Μετά την κύρωση αυτής της Σύμβασης, η χώρα ανέλαβε την υποχρέωση να πάρει τα κατάλληλα μέτρα σε όλους τους τομείς και ιδίως στον πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα για να εξασφαλιστεί η ισότητα των δύο φύλων., Β. Θεσμικές αλλαγές από το 1981 και μετά, *Τι έγινε στον τομέα της ισότητας από το 1981 έως σήμερα**, Γενική Γραμματεία Ισότητας, Υπουργείο Προεδρία της Κυβέρνησης, πηγή: <http://62.103.24.240/media/OCR%20PDF's/IA002505.pdf> , σελ: 19

²² 1984: Θεσμοθετείται η "προστασία και διευκόλυνση εργαζομένων με οικογενειακές υποχρεώσεις" με το νόμο 1483/84., Γιατί να ασχοληθούμε με φεμινιστική θεωρία σήμερα;, Πολιτική ανάλυση και φεμινιστική θεωρία, Τζότζο Διακουμάκος, πηγή: <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/PSPA352/%CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%20%CE%BC%CE%B1%CE%B8%CE%B7%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD.pdf>

²³ Με πρόταση του Συμβουλίου Ισότητας, που έγινε αποδεκτή από το υπουργείο Εσωτερικών, και με εγκύκλιο του γενικού γραμματέα του υπουργείου, από τον Ιούλιο του 1983 συγκροτήθηκαν σε όλες τις νομαρχίες της Ελλάδας Νομαρχιακές Επιτροπές Ισότητας., 1. Νομαρχιακές Επιτροπές Ισότητας (ΝΕΙ), Αποκεντρωμένα Όργανα για την Ισότητα, Α. Κοινωνικοί Μηχανισμοί για την Προώθηση και Πραγματοποίηση της Ισότητας, *Τι έγινε στον τομέα της ισότητας από το 1981 έως σήμερα**, Γενική Γραμματεία Ισότητας, Υπουργείο Προεδρία της Κυβέρνησης, πηγή: <http://62.103.24.240/media/OCR%20PDF's/IA002505.pdf> , σελ: 12

²⁴ Σύμφωνα με την παραπάνω εγκύκλιο του υπουργείου Εσωτερικών με την οποία συγκροτήθηκαν οι Νομαρχιακές Επιτροπές Ισότητας (ΝΕΙ), από το Φθινόπωρο του 1983 σε κάθε Νομαρχία άρχισε να λειτουργεί καθημερινά γραφείο ισότητας., 3. Νομαρχιακά Γραφεία Ισότητας (Φθινόπωρο 1983), Αποκεντρωμένα Όργανα για την Ισότητα, Α. Κοινωνικοί Μηχανισμοί για την Προώθηση και Πραγματοποίηση της Ισότητας, *Τι έγινε στον τομέα της ισότητας από το 1981 έως σήμερα**, Γενική Γραμματεία Ισότητας, Υπουργείο Προεδρία της Κυβέρνησης, πηγή: <http://62.103.24.240/media/OCR%20PDF's/IA002505.pdf> , σελ:15



Αφίσα ΠΑΣΟΚ για τις εκλογές 1989-1990 όπου σχηματικά αποτυπώνει τον ρόλο στην αλλαγή της θέσης των γυναικών στην ελληνική κοινωνία

ΠΗΓΗ:ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ / ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Οι παραπάνω αφίσες αποτυπώνουν το σημαντικό βήμα, στο οποίο προέβη το ΠΑ.ΣΟ.Κ. τη δεκαετία του 1980. Πιο συγκεκριμένα, όπως προαναφέρθηκε το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα προχώρησε σε μεταρρυθμίσεις απαραίτητες και αναγκαίες αναδεικνύοντας τα δικαιώματα των γυναικών και θέτοντας τις βάσεις για την προάσπιση της ισότητας των δύο φύλων. Στην πρώτη αφίσα φαίνεται μία γυναίκα να έχει το ίδιο ανάστημα με έναν άνδρα, στοιχείο πρωτοποριακό για τα δεδομένα του 1981, όπου και κυκλοφόρησε. Στη λεζάντα δε, η οποία συνοδεύει την εικόνα, το ΠΑ.ΣΟ.Κ. επικαλείται τα συναισθήματα των γυναικών ωθώντας τες στην ψήφο υπέρ αυτού, αφού υπόσχεται την επίτευξη των φεμινιστικών τους διαθέσεων. Στην δεύτερη αφίσα, η οποία συμπεριλαμβάνεται στην προεκλογική εκστρατεία του ΠΑ.ΣΟ.Κ. κατά το 1989-1990, γίνεται υπαινιγμός στο χθες, το σήμερα και το αύριο των έμφυλων σχέσεων. Το χθες απεικονίζει μία γυναίκα εμφανώς εγκλωβισμένη και παραμελημένη, το σήμερα φέρνει την γυναίκα δίπλα στον άνδρα και το αύριο μετά την εκλογή του ΠΑ.ΣΟ.Κ. την γυναίκα να συνεργάζεται με τον άνδρα σε όλους τους τομείς της ζωής. Τέλος, το ΠΑΣΟΚ διατηρούσε καλή θέση στα μέσα μαζικής ενημέρωσης στα μέσα της περιόδου, ενώ υπήρχε εκπομπή με τίτλο «Μισό – Μισό», μία σειρά από 13 εκπομπές της Δήμητρας Λιάνη, με αρωγή της Μαργαρίτας Παπανδρέου.

Δημόσιος Λόγος

Σε δημοσίευμα της Ελευθεροτυπίας²⁵:

Με την νομιμοποίηση των αμβλώσεων προασπίζουμε την υγεία της γυναίκας, επισήμανε η υφυπουργός Υγείας και Πρόνοιας Μ. Κυπριωτάκη, μιλώντας χθες στη Βουλή, στο νομοσχέδιο που αποποινικοποιεί τις αμβλώσεις. Η κ. Περράκη, μιλώντας κυρίως ως γιατρός γυναικολόγος αναφέρθηκε στους κινδύνους που διατρέχει η γυναίκα από τις αμβλώσεις και τόνισε ότι όσοι υπερασπίζονται την νομιμοποίηση των αμβλώσεων δεν ισχυρίζονται ότι θα εκλείψουν όλες οι επιπλοκές αλλά πιστεύουν ότι θα μειωθούν σημαντικά. Για την ανάγκη να γίνουν, κέντρα προγραμματισμού, η κ. Κυπριωτάκη είπε ότι αυτό αποτελεί πολιτική της κυβέρνησης και

²⁵ 1986: Νομιμοποίηση των αμβλώσεων στην Ελλάδα – Οι σφοδρές αντιδράσεις της ΝΔ – Τι έγραφαν οι εφημερίδες, Anatropi News Μετά τις Ειδήσεις, πηγή: <https://www.anatropinews.gr/2022/06/25/1986-%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BC%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B1%CE%BC%CE%B2%CE%BB%CF%8E%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB/>

τόνισε ότι έχουν γίνει ήδη μέσα σε δυόμισι χρόνια, 24 περίπου κέντρα, ενώ ο οικογενειακός προγραμματισμός γίνεται σε συνεργασία με τον ΟΗΕ.

[...]

Ο κ. Κύρκος:

Θετικό, κατ' αρχήν, χαρακτήρισε ο γραμματέας του ΚΚΕ Λ. Κύρκος το νομοσχέδιο για τις αμβλώσεις και δήλωσε ότι θα το ψηφίσει παρά τις επιμέρους επιφυλάξεις που έχει. Η απόφαση για το αν και ποτέ μια γυναίκα θα κάνει παιδί, τόνισε ο κ. Κύρκος πρέπει να αποτελεί ελεύθερη επιλογή της ίδιας και όχι αποτέλεσμα κοινωνικών και ηθικών καταναγκασμών και απειλών για επέμβαση του νόμου. Η άμβλωση είναι συνεπώς δικαίωμα των γυναικών και η Πολιτεία οφείλει να προστατεύσει και να ελέγχει τις συνθήκες κάτω από τις οποίες γίνεται πράξη. Πρέπει παράλληλα να μεριμνά για την μείωση των αμβλώσεων με την υπεύθυνη ενημέρωση των γυναικών για τις μεθόδους αντισύλληψης. Ο κ. Κύρκος εξέφρασε, ωστόσο τις αντιρρήσεις του για το ότι : Απουσιάζει από το νομοσχέδιο η παράλληλη υποχρέωση του κράτους να συμβάλλει στη μείωση του αριθμού των αμβλώσεων μέσα από συστηματική και υπεύθυνη πληροφόρηση για την αντισύλληψη. Διαιωνίζει ουσιαστικά το νομοσχέδιο το παράνομο καθεστώς των αμβλώσεων για τις ανήλικες γυναίκες με την απαίτηση για συναίνεση του γονέα. Ο κ. Κύρκος ζήτησε να απαλειφθεί η διάταξη αυτή όπως προτείνει και το Κεντρικό Συμβούλιο Υγείας. Και να θεσμοθετηθεί η υποχρέωση της νοσηλευτικής μονάδας να συνδέει άμεσα την ανήλικη με κέντρο οικογενειακού προγραμματισμού, με σκοπό την ενημέρωση για τις συνέπειες των αμβλώσεων και την αποφυγή μελλοντικής ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης.

Στα παραπάνω αποσπάσματα αποτυπώνονται απόψεις δύο διαφορετικών κομμάτων υπέρ του νομοσχεδίου της νομιμοποίησης των αμβλώσεων. Από την μία η υφυπουργός Περράκη τονίζει με την επαγγελματική ιδιότητα του ιατρού την επικινδυνότητα και περιπλοκότητα της πράξης πιστεύοντας όμως ότι με την κατοχύρωση ενός τέτοιου νομοσχεδίου θα μειθούν οι επιπλοκές προστατεύοντας την υγεία της γυναίκας. Επίσης, από την άλλη, ο Γενικός Γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδος παρά τις επιφυλάξεις του δηλώνει πως θα ψηφίσει υπέρ του νομοσχεδίου υποστηρίζοντας την απόφαση του ΠΑΣΟΚ αλλά και ότι η απόφαση απόκτηση ενός παιδιού επαφίεται μονάχα στην γυναίκα αποδίδοντας με αυτό τον τρόπο ιδιαίτερη σημασία στην γυναικεία ύπαρξη.

Ιδεολογικό αποτύπωμα

Το ΠΑΣΟΚ φαίνεται πως, παρότι προσπαθούσε να παρουσιασθεί ως ένα σοσιαλιστικό/σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, στην πραγματικότητα αποτελούσε ένα συνονθύλευμα πολιτικό - ιδεολογικών ρευμάτων, προερχόμενα ακόμα και από τον κομμουνισμό. Είναι σημαντικό να αναφερθεί, επίσης, το κεντρώο στοιχείο προερχόμενο από την μετεμφυλιακή περίοδο, το οποίο αποτελούσε ιδιάζον χαρακτηριστικό του κόμματος ενώ τέλος δεν λείπει η αριστερή πλευρά του, η οποία φρόντιζε πάντα να διαφοροποιείται από την *παραδοσιακή*, δηλαδή την κομμουνιστική.²⁶

²⁶ Ελευθερίου, Κ., (2018) ΠΑΣΟΚ και Α(α)ριστερά: Στοιχεία για μία πολυκύμαντη σχέση (1974-2009), Β. Ασημανκόπουλος, Χ. Τάσσης (Επιμ.), ΠΑΣΟΚ 1974-2018: πολιτική οργάνωση, ιδεολογικές μετατοπίσεις, κυβερνητικές πολιτικές (σσ.222-235), Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg

3. Μελίνα Μερκούρη: η προσωπικότητα, οι αρχές και η κοινωνική της υπόσταση πριν την συμμετοχή της στο ΠΑΣΟΚ.

Ήδη από τις αρχές της Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας, εξέχουσες γυναικείες προσωπικότητες με διεθνή και συνήθως καλλιτεχνική καριέρα έχουν αναμειχθεί στο χώρο της πολιτικής διαγράφοντας μία δυναμική σταδιοδρομία. Η Ακρίτα Σύλβα, μικρασιατικής καταγωγής είναι από τις πρώτες γυναίκες που εκλέγεται το 1984 και έπειτα το 1989, 1990, 1993 με το ΠΑ.ΣΟ.Κ. διατελώντας Υπουργός Πρόνοιας, με βασικό στόχο την αποκατάσταση των προσφύγων. Η Φλέμινγκ Αμαλία, ιατρός και με πλούσιο πολιτικό παρελθόν, τόσο με την αντιστασιακή κατά τη διάρκεια της Κατοχής όσο και με την αντιδικτατορική της δράση ενάντια των Συνταγματαρχών, καταγόμενη από την Κωνσταντινούπολη εκλέγεται πρώτη φορά το 1977 και έπειτα 1981 και 1985 με το ΠΑ.ΣΟ.Κ..²⁷ Εν συνεχεία, η διεθνούς φήμης τραγουδίστρια Φαραντούρη Μαρία αναμειγνύεται στην πολιτική σκηνή της Ελλάδας και εκλέγεται το 1989 και το 1990 στο πλευρό του ΠΑ.ΣΟ.Κ..²⁸

Η Μαρία Αμαλία Μερκούρη, γνωστή ως Μελίνα Μερκούρη, γεννήθηκε στις 18 Οκτωβρίου 1920 στην Αθήνα, προερχόμενη από πολιτική οικογένεια. Ο πατέρας της ήταν στρατιωτικός και πολιτικός κυρίως δεξιόστροφων κομμάτων ενώ είχε υπηρετήσει και ως υπουργός των κομμάτων Ελληνικός Συναγερμός και Ενιαία Δημοκρατική Αριστερά.^{29 30} Η Μελίνα υπήρξε μια ισχυρή προσωπικότητα που κέντριζε το ενδιαφέρον τόσο στο εσωτερικό όσο και στο διεθνές επίπεδο με τις δράσεις της, αποκτώντας μεγάλη φήμη και στο πολιτικό και στο καλλιτεχνικό τομέα, που με τόλμη και αίσθηση ελευθερίας έδινε το στίγμα της σύγχρονης Ελληνίδας, γεγονός που την ανέδειξε ως την τελευταία Ελληνίδα θεά.³¹

²⁷ Γεννήθηκε στις 28 Ιουνίου του 1912 στην Κωνσταντινούπολη. Πατέρας της ήταν ένας γνωστός δερματολόγος της Πόλης, ο Χαρίλαος Κουτσούρης...Τελικά σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών... Στη διάρκεια της κατοχής η Αμαλία επέστρεψε στην Ελλάδα (αφού το Παρίσι βρισκόταν ήδη στα χέρια των Γερμανών) και συμμετείχε ενεργά στην Εθνική Αντίσταση... Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας ανέπτυξε έντονη αντιδικτατορική δράση. Κατηγορήθηκε μάλιστα ότι σχεδίαζε την απόδραση του Αλέκου Παναγούλη και συνελήφθη... Το 1977 εξελέγη βουλευτής Επικρατείας και βουλευτής Α' Αθηνών το 1981 και το 1985 με το ΠΑΣΟΚ., *Αμαλία Φλέμινγκ: Ποια ήταν η Ελληνίδα γιατρός και αγωνίστρια που παντρεύτηκε τον Νομπελίστα Αλεξάντερ Φλέμινγκ*, Ανδρονίκη Κολοβού, BOVARY, πηγή: [https://www.bovary.gr/oramatistes/20219/amalia-fleming-k-poia-itan-i-ellinida-giatros-kai-agonistria-poy-pantreytike-ton](https://www.bovary.gr/oramatistes/20219/amalia-fleming-k-poia-itan-i-ellinida-giatros-kai-agonistria-poy-pantreytike-ton-Nompeлиста-Alexanter-Fléminkg)

²⁸ Θεωρώντας ότι οφείλει να συμπαρασταθεί στον ιστορικό ηγέτη του ΠΑΣΟΚ, κατά τη συκοφαντική, όπως αποδεικνύεται, επίθεση εναντίον του, η Μαρία ανταποκρίνεται στο κάλεσμά του και τίθεται σε εκλόγιμη θέση στο ψηφοδέλτιο επικρατείας. Από τα έδρανα της αντιπολίτευσης, μένει για μια βουλευτική περίοδο στο πλευρό του Ανδρέα Παπανδρέου, συμβάλλοντας από κοινού με τη Μελίνα Μερκούρη και τον Σταύρο Μπένο στις προτάσεις επί πολιτιστικών θεμάτων., *Βιογραφία*, Μαρία Φαραντούρη – Ο Επίσημος Ιστότοπος, πηγή: <https://farantouri.gr/biography/>

²⁹ Πατέρας της ήταν ο Σταμάτης Μερκούρης, βουλευτής για περισσότερα από 30 χρόνια, που είχε χρηματίσει και υπουργός Δημόσιας Τάξης και Δημοσίων Έργων., *Βιογραφία*, Ίδρυμα Μελίνα Μερκούρη, πηγή: <https://melinamercourifoundation.com/melina-merkouri/viografia/>

³⁰ Ήταν κόρη του στρατιωτικού και πολιτικού Σταμάτη Μερκούρη (1895-1967), που διετέλεσε βουλευτής και υπουργός Δεξιών κομμάτων (Λαϊκό Κόμμα, Ελληνικός Συναγερμός), αλλά και βουλευτής της κομμουνιστογενούς ΕΔΑ., *Μελίνα Μερκούρη*, πηγή: <https://www.sansimera.gr/biographies/11> © SanSimera.gr

³¹ Οι κοινωνικές συμβάσεις δεν ήταν για εκείνη αλλά αντίστοιχα η κομψότητα, η ευγένεια και η αλήθεια της προσέγγισης των πραγμάτων που την διέκριναν σε προσωπικό επίπεδο, τα όνειρα και η υλοποίησή τους στο δημόσιο χώρο την κατέστησαν μοναδική και την ανέδειξαν ως την «τελευταία ελληνίδα θεά», όπως έχει χαρακτηριστεί., Μαρία Θερμού, *Γυναίκες που άνοιξαν δρόμους στην Ελλάδα: Από την Καλλιρόη Παρρέν ως την Μελίνα Μερκούρη*, mononews, πηγή:

Σχετικά με την προσωπική της ζωή, σε ηλικία 16 ετών δεν δίστασε να επαναστατήσει εγκαταλείποντας το πατρικό της σπίτι δημιουργώντας αντιδράσεις στη τότε συντηρητική κοινωνία, ως μία ατίθαση έφηβη.³² Παντρεύθηκε σε μικρή ηλικία τον κτηματία Πάνο Χαροκόπο, με τον οποίο λίγα χρόνια αργότερα διακόπτει τον γάμο της. Το 1956, στο Φεστιβάλ των Καννών παρόλο που προτάσσεται για βραβείο δεν θα τα καταφέρει όμως συναντά τον Ζυλ Ντασσέν, με τον οποίο θα πορευτεί για το υπόλοιπο της ζωής της τόσο σε προσωπικό όσο και σε καλλιτεχνικό επίπεδο.³³

Οι πολιτικές τις ανησυχίες καταγράφονται ήδη από την περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όπου με τα χρήματα που αποσπούσε από τους ευκατάστατους συντρόφους της, τα χρησιμοποιούσε χορηγώντας τα στην αντίσταση ενώ ταυτόχρονα κατηγορήθηκε ότι ζει πλουσιοπάροχα. Επίσης, γνωστές είναι και οι δράσεις της, όπου με τις γνώσεις και το ταλέντο της κατάφερε να διαδώσει διεθνώς την κατάσταση που υφίστατο η Ελλάδα κατά την δικτατορία των συνταγματαρχών και να αποτελέσει μία από τις εξέχουσες προσωπικότητες της αντιδικτατορικής δράσεις των Ελλήνων του εξωτερικού με συνέπειες την αφαίρεση της ιθαγένειάς της, την απαγόρευση της αναπαραγωγής των τραγουδιών της, την δέσμευση της περιουσίας της αλλά και την απόφαση αυτοεξορισμού της.³⁴ Αρκετές φορές βρέθηκε στο επίκεντρο των γεγονότων φτάνοντας στο σημείο απειλής κατά της ζωής της, όπως αποδεικνύεται από την βομβιστική επίθεση που δέχθηκε στις 7 Μαρτίου 1969. Αξίζει να σημειωθεί η χαρακτηριστική απάντησή της «Εγώ γεννήθηκα Ελληνίδα, θα πεθάνω Ελληνίδα, ο κύριος Παττακός γεννήθηκε φασίστας και θα πεθάνει φασίστας».³⁵

Σε ό,τι αφορά την καλλιτεχνική της σταδιοδρομία, σε μικρή ηλικία πετυχαίνει την εισαγωγή της στο Εθνικό Θέατρο με πρώτη της επιτυχία το θεατρικό έργο του Tennessee William «Λεωφορείο ο Πόθος», το 1953 κατακτά το βραβείο Μαρίκα Κοτοπούλη ενώ το 1960 της απονέμεται το βραβείο Καλύτερης Γυναικείας Ερμηνείας στις Κάννες.³⁶

<https://www.mononews.gr/afieromata/ginekes-pou-mas-empneoun/ginekes-pou-anixan-dromous-stin-ellada-apo-tin-kallirro-parren-os-tin-melina-merkouri?amp=1>

³² Ζορμπά, Μ., (2014), Μελίνα Μερκούρη – Σύμβολο αναγνώρισης του ελληνικού πολιτισμού και εκδημοκρατισμού της κουλτούρας, Στο Β. Βαμβακάς, Π. Παναγιωτόπουλος (Επιμ.), Η Ελλάδα στη δεκαετία του '80 σσ. 316, Αθήνα: Επίκεντρο

³³ Παρότι το αξίζει, δεν θα πάρει το βραβείο του Φεστιβάλ των Καννών το 1956. Η εμφάνισή της σ' αυτό, όμως, θα είναι μοιραία, αφού εκεί θα γνωρίσει τον αμερικανό σκηνοθέτη Ζυλ Ντασσέν, κατοπινό σύντροφό της δια βίου., *Βιογραφία*, Ίδρυμα Μελίνα Μερκούρη, πηγή: <https://melinamercourifoundation.com/melina-merkouri/viografia/>

³⁴ Η Μαρία-Αμαλία (Μελίνα) Μερκούρη γεννήθηκε στις 18 Οκτωβρίου 1920 στην Αθήνα, από πολιτική οικογένεια... Μετά την επιβολή της Δικτατορίας των Συνταγματαρχών η Μελίνα Μερκούρη αυτοεξορίστηκε και με το ταλέντο και τη φήμη της πολέμησε σε ολόκληρο τον κόσμο το καθεστώς ενημερώνοντας τη διεθνή κοινή γνώμη για την πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα, *Μελίνα Μερκούρη*, πηγή: <https://www.sansimera.gr/biographies/11> © SanSimera.gr

³⁵ Οι πραξικοπηματίες, μέσω του Παττακού, ανακοινώνουν ως αντίποινα την αφαίρεση της ιθαγένειάς της, για να λάβουν από τη Μελίνα Μερκούρη μια ιστορική απάντηση: «Εγώ γεννήθηκα Ελληνίδα και θα πεθάνω Ελληνίδα. Ο Παττακός γεννήθηκε φασίστας και θα πεθάνει φασίστας!», *Μερκούρη: Εγώ γεννήθηκα και θα πεθάνω Ελληνίδα, ο Παττακός γεννήθηκε και θα πεθάνει φασίστας!*, tvxs Ανεξάρτητη Ενημέρωση, πηγή: <https://tvxs.gr/news/taksidia-sto-xrono/merkoyri-ego-gennithika-kai-tha-pethano-ellinida-o-pattakos-gennithike-kai-t>

³⁶ Ολοκληρώνοντας τη δευτεροβάθμια εκπαίδευσή της, έδωσε εξετάσεις στη σχολή του Εθνικού Θεάτρου όπου η απαγγελία ενός ποιήματος του Καρυωτάκη της χάρισε μία θέση ανάμεσα στους σπουδαστές της σχολής... Η πρώτη μεγάλη της επιτυχία στο θέατρο γίνεται με το ρόλο της Blanche Dubois, στο θεατρικό έργο του Tennessee William "Λεωφορείο ο Πόθος"... Το 1953 της απονέμεται το βραβείο Μαρίκα Κοτοπούλη και μετά το 1955 όπου και επιστρέφει στην Ελλάδα η Μερκούρη

Η κοινωνία συγκλονίστηκε στις 6 Μαρτίου 1994, με την είδηση του θανάτου της εμβληματικής Μελίνας, η οποία νοσηλευόταν σε νοσοκομείο της Νέας Υόρκης με καρκίνο του πνεύμονα, αφήνοντας πίσω της σπουδαία παρακαταθήκη.

4. Η κομματική δράση της Μελίνας Μερκούρη.

Οι πρώτες πολιτικές ανησυχίες της Μελίνας όπως καταγράφονται και παραπάνω είχαν κάνει την εμφάνισή τους ήδη από το ΒΠΠ, με χρηματοδοτήσεις στο πλευρό των αντιστασιακών. Τη δεκαετία του 1950 αναμειγνύεται στην πολιτική σκηνή και συγκεκριμένα με τον θεατρικό συνδικαλισμό. Έπειτα, ως ατίθασο και ανήσυχο πνεύμα έρχεται σε επαφή με τον Ανδρέα Παπανδρέου συμμετέχοντας σε πολιτικές περιόδους τις Ευρωπαϊκής Ένωσης (όπως Ελβετία, Γαλλία, Αγγλία, Ολλανδία, Σουηδία, Γερμανία, Βέλγιο, Δανία και Αυστρία) για να γνωστοποιήσει την επικρατούσα κατάσταση της χώρας υπό την Δικτατορία της 21^{ης} Απριλίου. Εκτός από τις περιόδους, συμμετείχε σε πολιτικές αντιδικτατορικές εκδηλώσεις, συναυλίες, διαδηλώσεις και απεργίες πείνας. Έτσι, ενταγμένη πλέον στο πολιτικό προσκήνιο με τη λήξη της δικτατορικής περιόδου εισέρχεται επίσημα στο Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα του Ανδρέα Παπανδρέου, όπου και εκλέγεται βουλευτής επί σειρά ετών κατά τις εκλογικές αναμετρήσεις από το 1977 έως και το 1994. Διατελώντας Υπουργός Πολιτισμού, με την μεγαλύτερη θητεία στην Ελλάδα³⁷, κατά τα έτη 1981-1989 και 1993-1994 θέτει τα θεμέλια έναρξης μιας εκστρατείας επίτευξης του οράματός της, αναδεικνύοντας το ζήτημα, που αφορούσε την επιστροφή των γλυπτών του Παρθενώνα το 1982, στη Διεθνή Διάσκεψη Υπουργών Πολιτισμού της UNESCO, με τη χαρακτηριστική δήλωσή της: «Ελπίζω να δω τα μάρμαρα πίσω στην Αθήνα προτού πεθάνω. Αν όμως έρθουν αργότερα, εγώ θα ξαναγεννηθώ...».³⁸ Κατά την πρώτη ελληνική Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ καλεί τους Υπουργούς Πολιτισμού των υπολοίπων κρατών προς ενίσχυση της πολιτιστικής ευαισθητοποίησης αυτών θέτοντας αυτή τη συνάντηση ως εναρκτήρια των επακόλουθων.³⁹

πρωταγωνιστεί στη σκηνή του θεάτρου Κοτοπούλη-Ρεξ σε μεγάλο αριθμό έργων του κλασικού ρεπερτορίου... το 1960 κέρδισε το βραβείο καλύτερης γυναικείας ερμηνείας στις Κάννες για το "Ποτέ την Κυριακή", ενώ η ταινία προτάθηκε και για 5 Όσκαρ εκ των οποίων κέρδισε εκείνο για το καλύτερο πρωτότυπο τραγούδι με τη μουσική του Μάνου Χατζιδάκη., *Μελίνα Μερκούρη: Ένα ατίθασο πνεύμα*, Capital.gr, πηγή: <https://www.capital.gr/story/848582/melina-merkouri-ena-atithaso-pneuma?amp=true>

³⁷ Μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας το 1974, η Μερκούρη επέστρεψε στην πατρίδα της και ξεκίνησε την πολιτική της σταδιοδρομία. Έγινε η υπουργός Πολιτισμού με τη μεγαλύτερη θητεία στην Ελλάδα., *Μελίνα Μερκούρη: Ηθοποιός, πολιτικός και υπέρμαχος του πολιτισμού (1920-1994)*, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πηγή: https://european-union.europa.eu/system/files/2021-06/eu_pioneers_melina_mercouri_el.pdf

³⁸ Κατεβαίνει υποψήφια στη Β' Πειραιά το 1974 αλλά δεν καταφέρνει να εκλεγεί βουλευτής, πράγμα το οποίο επιτυγχάνει το 1977. Διετέλεσε υπουργός Πολιτισμού κατά τα χρονικά διαστήματα 1981-1989 και 1993-1994, θέση η οποία της έδωσε το έναυσμα για να ξεκινήσει εκστρατεία για την επιστροφή των κλεμμένων μαρμάρων της Ακρόπολης από τον Λόρδο Έλγιν[...] «Ελπίζω να δω τα Μάρμαρα πίσω στην Αθήνα προτού πεθάνω. Αν όμως έρθουν αργότερα, εγώ θα ξαναγεννηθώ...»
Το 1982, έθεσε το θέμα της επιστροφής των γλυπτών του Παρθενώνα στη Διεθνή Διάσκεψη Υπουργών Πολιτισμού της UNESCO., *Μελίνα Μερκούρη: Η Αργολική καταγωγή της οικογένειας - Οι αγώνες της για τα Γλυπτά του Παρθενώνα*, Αργολικές Ειδήσεις, πηγή: https://www.argolikeseidhseis.gr/2019/10/blog-post_938.html?m=1

³⁹ Ως υπουργός Πολιτισμού της Ελλάδας, το 1983 η Μερκούρη διοργάνωσε συνάντηση με τους υπουργούς Πολιτισμού των άλλων εννέα κρατών μελών της ΕΕ κατά την πρώτη ελληνική Προεδρία του Συμβουλίου. Παρότρυνε τους άλλους υπουργούς να συμμετάσχουν στις προσπάθειές της για μεγαλύτερη πολιτιστική ευαισθητοποίηση σε ολόκληρη την Ευρώπη. Αυτή ήταν η πρώτη από μια σειρά

Άλλες πολιτιστικές δράσεις που υλοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια των υπηρεσιών της ως Υπουργός Πολιτισμού ήταν και η καθιέρωση των Δημοτικών Περιφερειακών Θεμάτων δίνοντας την δυνατότητα ακόμα και στους πολίτες της επαρχίας να έχουν επαφή με το θέατρο. Έμπνευσή της, επίσης, αποτελεί και ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, που ενεργοποιείται το 1985.⁴⁰ Αναμφίβολα, η πλουραλιστική εξωστρέφειά της με πλείστες συναντήσεις με σημαντικούς ανθρώπους της περιόδου, όπως ο Αντρεότι, ο Τζακ Λάνγκ, ο Μιτεράν, ο Πάπας και άλλες πνευματικές προσωπικότητες παγκοσμίου κύρους προσέφεραν πολλά στη χώρα.⁴¹

Σχετικά με τις ενέργειες και προσπάθειές της για την προώθηση της ισότητας και της ανεξαρτησίας της γυναίκας, η Μελίνα πρωταγωνίστησε στην ταινία «Στέλλα» του Μιχάλη Κακογιάννη εκφράζοντας κάθε Ελληνίδα και κάθε γυναίκα διεθνώς, αφού αποτελεί την πρώτη φεμινιστική ταινία στην ιστορία του παγκόσμιου κινηματογράφου.⁴² Η ταινία αυτή αποτέλεσε σταθμό για την εποχή αφού κατέγραψε την υφιστάμενη κατάσταση που βίωναν οι γυναίκες προχωρώντας ένα βήμα προς την ανεξαρτησία, παρόλο που η ελληνική κοινωνία εξέφρασε την δυσαρέσκειά της σε αυτό το νεοεμφανιζόμενο πρότυπο γυναίκας.⁴³ Επίσης, συμμετείχε μαζί με την Αμαλία Φλέμινγκ στην Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών, οργάνωση που ιδρύθηκε το 1974 με πρόεδρο την Ηρώ Λάμπρου.⁴⁴ Η ενασχόληση της οργάνωσης, σε

τακτικών συναντήσεων μεταξύ των υπουργών Πολιτισμού της Ευρώπης, οι οποίες συνεχίζονται μέχρι σήμερα., Ένα όραμα για την Ευρώπη, Μελίνα Μερκούρη: ηθοποιός, πολέμια του φασισμού και υπέρμαχος του πολιτισμού, Επίσημος Ιστότοπος της ΕΕ, πηγή: <https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/eu-pioneers/melina-mercouri-el>

⁴⁰ Έτσι ξεκίνησε ο θεσμός των Πολιτιστικών Πρωτευουσών της Ευρώπης, που υλοποιήθηκε το 1985 με πρώτη Πολιτιστική Πρωτεύουσα την Αθήνα. Ο θεσμός των Πολιτιστικών Πρωτευουσών είναι ο πιο σοβαρός και μεγάλος επίσημος πολιτιστικός θεσμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης., Βιογραφία, Ίδρυμα Μελίνα Μερκούρη, πηγή: <https://melinamercurifoundation.com/melina-merkouri/viografia/>

⁴¹ Από τον Οκτώβριο του 1981 και για οκτώ χρόνια η Μελίνα θα είναι η υπουργός Πολιτισμού της Ελλάδας. [...] Όπως όταν συναντιόταν με σπουδαίες προσωπικότητες της εποχής σαν τον Τζακ Λανγκ που ήταν και προσωπικός της φίλος, τον Αντρεότι, τον Γκένσερ, τον Πάλμε, τον Γκονζάλεθ, τον Πάπα, την Γκάντι, τον Μιτεράν., Μαρία Θερμού, *Γυναίκες που άνοιξαν δρόμους στην Ελλάδα: Από την Καλλιρρόη Παρρέν ως την Μελίνα Μερκούρη*, mononews, πηγή: <https://www.mononews.gr/afieromata/ginekes-pou-mas-empneoun/ginekes-pou-anixan-dromous-stin-ellada-apo-tin-kallirroi-parren-os-tin-melina-merkouri?amp=1>

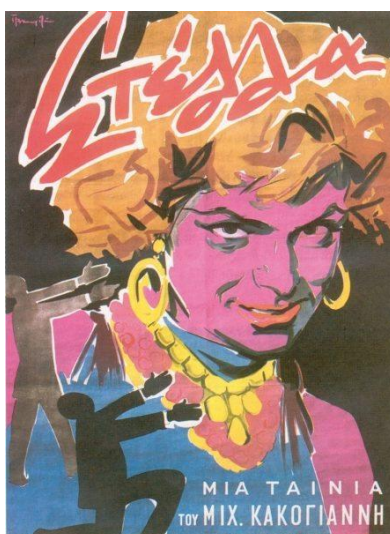
⁴² Λένε ότι η ταινία του Μιχάλη Κακογιάννη ήταν η πρώτη αληθινά φεμινιστική ταινία στην ιστορία του παγκόσμιου κινηματογράφου. [...] Μέσα από αυτήν την ταινία η Μελίνα εξέφρασε κάθε Ελληνίδα, κάθε γυναίκα, αποτέλεσε το διαχρονικό σύμβολό της., *Η Ελλάδα της Μελίνας και της «Στέλλας»*, Ματίνα Δελή, Protagon.gr, πηγή: <https://www.protagon.gr/themata/flashback/44341363140-44341363140>

⁴³ Η “Στέλλα”, όμως, έγινε ταινία-σταθμός τόσο για τον Μιχάλη Κακογιάννη όσο και για την Μελίνα Μερκούρη, αφενός γιατί εδραίωσε τις δύο αυτές σημαντικές προσωπικότητες για τον πολιτισμό, αφετέρου γιατί με το τολμηρό του θέμα ήταν ίσως η πρώτη πραγματικά “φεμινιστική” ταινία του ελληνικού κινηματογράφου.[...] Έτσι, και στην “Στέλλα” ο Κακογιάννης θέλησε να αποτυπώσει την πραγματικότητα των γυναικών της εποχής, που επιθυμούσαν να είναι ελεύθερες. Αψηφώντας τις προκαταλήψεις της εποχής, λοιπόν, ο Κακογιάννης έδωσε φωνή σε μία ανεξάρτητη γυναίκα, που ζούσε απελευθερωμένη από τις κοινωνικές συμβάσεις.[...] Όπως είναι λογικό, όταν η ταινία προβλήθηκε για πρώτη φορά, η ελληνική κοινωνία αντέδρασε μπροστά στην εικόνα μίας ανεξάρτητης γυναίκας, που όχι μόνο δεν ήθελε να παντρευτεί, αλλά ήταν και σεξουαλικά απελευθερωμένη., *Στέλλα: Η ταινία που άφησε εποχή στον ελληνικό κινηματογράφο και έγραψε ιστορία στις Κάννες*, monopoli.gr, πηγή: <https://www.monopoli.gr/2021/11/21/istories/san-simera/431683/65-xronia-stella-i-tainia-pou-afise-epoxi-ston-elliniko-kinimatografo/amp/>

⁴⁴ Το 1974 ιδρύθηκε επίσης η Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών με πρόεδρο την Ηρώ Λάμπρου και επιφανή μέλη, μεταξύ των οποίων η Αμαλία Φλέμινγκ και η Μελίνα Μερκούρη., *Πού πήγαν οι*

αρχικό στάδιο, παραμένει σε ζητήματα που αφορούν τη γυναίκα, όπως η μητρότητα και η διαπαιδαγώγηση των παιδιών ενώ αργότερα επεκτείνεται σε πολιτικές φεμινιστικού περιεχομένου.⁴⁵ Η Μελίνα αποτελεί μία από τις φιγούρες που μπορούν να προσωποποιήσουν την Ημέρα της Γυναίκας που τιμάται στις 8 Μαρτίου⁴⁶, με την ίδια να δηλώνει « Δεν προσποιήθηκα. Η προσποίηση για μένα είναι κάτι χυδαίο. Απλά και μόνο έζησα και μίλησα όπως ήθελα. Χωρίς να υπολογίσω τίποτα και κανέναν».⁴⁷

Πλέον, μπορούμε να αναφερόμαστε στη Μελίνα Μερκούρη ως μία προσωπικότητα δυναμική, ανεξάρτητη, διεκδικητική, επικοινωνιακή που κατάφερε να καταγράψει μία λαμπρή καριέρα τόσο σε πολιτικό όσο και καλλιτεχνικό επίπεδο και να συνδυάσει μία ταυτότητα ανταποκρινόμενη στα γούστα της εποχής. Ως μία οικεία προσωπικότητα στο πασοκικό σύστημα, πέτυχε διεκδικήσεις τόσο σε προσωπικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο, έχοντας ανοικτό πνεύμα προς τους επαγγελματίες καλλιτέχνες και δημιουργούς με συνδικαλιστικές ευαισθησίες, στο λαό και στους πολίτες.⁴⁸



ελληνίδες φεμινίστριες, Μαρία Λουκά, Το Μωβ, πηγή: <https://tomov.gr/2017/02/23/poy-pigan-oi-ellinides-feministries/>

⁴⁵ Η φυσιολογία της κίνησης είναι αρχικά απόλυτα επηρεασμένη από τις εμπειρίες της προδικτατορικής αριστερής δουλειάς στις γυναίκες και ασχολείται κατά κύριο λόγο με τα παραδοσιακά γυναικεία ζητήματα, όπως η μητρότητα και η ανατροφή των παιδιών. Πολύ γρήγορα, ωστόσο, η κίνηση δημοκρατικών γυναικών στρέφεται προς την προβληματική και τις πολιτικές του φεμινιστικού κινήματος της μεταπολίτευσης και εντάσσεται στις φεμινιστικές κινητοποιήσεις της περιόδου., *Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών (ΚΔΓ), Γυναικείες Οργανώσεις*, πηγή: https://foundation.parliament.gr/sites/default/files/2020-07/1_Gynaikeies%20organwseis%20small.pdf

⁴⁶ Γι' αυτό και πολλά άλλα, 27 χρόνια μετά την αναχώρησή της, είναι, συνειρμικά, μια από τις φιγούρες που προσωποποιούν αυτήν τη μέρα. Και σίγουρα, στην εποχή του ελληνικού #MeToo, λείπει η γυναικεία λεβεντιά της., *Η Μελίνα και οι γυναίκες*, Πέπη Ραγκούση, in.gr, πηγή: <https://www.in.gr/2021/03/08/apopsi/melina-kai-oi-gynaikes/amp/>

⁴⁷ «Δεν προσποιήθηκα. Η προσποίηση είναι για μένα κάτι χυδαίο. Απλά και μόνο, έζησα και μίλησα όπως ήθελα. Χωρίς να υπολογίσω τίποτα και κανέναν» - Μελίνα Μερκούρη (1920- 1994), *Παγκόσμια Ημέρα Γυναίκας 2016: 10 αποφθέγματα σπουδαιών γυναικών*, CNN Greece, πηγή: <https://www.cnn.gr/kosmos/story/24459/pagkosmia-hmera-gynaikas-2016-10-apofthegmata-spydaion-gynaikon/amp>

⁴⁸ Ζορμπά, Μ., (2014), Μελίνα Μερκούρη – Σύμβολο αναγνώρισης του ελληνικού πολιτισμού και εκδημοκρατισμού της κουλτούρας, Στο Β. Βαμβακάς, Π. Παναγιωτόπουλος (Επιμ.), *Η Ελλάδα στη δεκαετία του '80* (σσ. 317-318), Αθήνα: Επίκεντρο

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ



1. Νέα Δημοκρατία: η ίδρυση, οι ιδέες και οι προοπτικές/στόχοι

Το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας συστήθηκε στις 3 Οκτωβρίου 1974, με πρόεδρό του τον Κωνσταντίνο Καραμανλή, προσωπικότητα με ισχυρό κοινωνικό προφίλ, που έχει πρωταγωνιστήσει σε πολιτικά γεγονότα ήδη από την δεκαετία του 1950.⁴⁹ Το κόμμα ήταν βασισμένο στα πρότυπα του γαλλικού Γκολτισμού, με έντονο το στοιχείο του ριζοσπαστικού φιλελευθερισμού.

Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής μετά την λήξη της Δικτατορίας επιστρέφει από το Παρίσι και σχηματίζει κυβέρνηση νομιμοποιώντας όλα τα κόμματα, κατοχυρώνοντας νέο Σύνταγμα και εισάγοντας την Γ' Ελληνική Δημοκρατία, έπειτα από δημοψήφισμα στις 8 Δεκεμβρίου 1974 αναφορικά με το πολιτειακό ζήτημα. Στις εκλογές του Νοεμβρίου 1974 η Νέα Δημοκρατία πρωτοστάτησε με ποσοστό 54,37% και κυβέρνησε έως το 1981, χρονολογία ορόσημο μιας και επιτυγχάνεται η είσοδος της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.⁵⁰ Η ίδρυση του κόμματος, όπως έγινε αντιληπτό ήταν καίρια για την ανέλιξη του ελληνικού πολιτικού συστήματος προσανατολισμένο στις ευρωπαϊκές εκβολές και κατά του λαϊκισμού, όπως ανέφερε χαρακτηριστικά ο Κωνσταντίνος Καραμανλής: *η πολιτική της Νέας Δημοκρατίας κινείται στους ακόλουθους έξι άξονες: πίστη στην ιδέα του έθνους, στην κοινοβουλευτική δημοκρατία, στην κοινωνική δικαιοσύνη, στην ελεύθερη δημοκρατική οικονομία, στην ειρηνική διαβίωση των λαών, στις πολιτιστικές δυνατότητες της χώρας μας.* Όλα αυτά μπόρεσαν να αποτελέσουν σημείο αναφοράς για την πρόοδο του κόμματος.⁵¹

Το κόμμα του Καραμανλή κατά την ιδρυτική διακήρυξη⁵² υποσχέθηκε στο λαό την υλοποίηση μιας σειράς στόχων με βασική προϋπόθεση όλων αυτών την εγκαθίδρυση της Δημοκρατίας.

- Αρχικά, εφιστά την προσοχή του στην ανάπτυξη της χώρας σε επιμορφωτικό, επιστημονικό και εκπαιδευτικό επίπεδο.
- Προάσπιση εθνικών συμφερόντων, προστασία δικαιωμάτων και εξασφάλιση ισότητας ισονομίας.
- Ενίσχυση της ελεύθερης οικονομίας προστατεύοντας μεγιστοποίηση του οικονομικού τομέα από την παρέμβαση του κράτους.
- Εξασφάλιση της λαϊκής κυριαρχίας και προσπάθεια προσαρμογής της χώρας στις υφιστάμενες συνθήκες.
- Τέλος, ταυτίζει την εθνική ανεξαρτησία με την λαϊκή κυριαρχία, την πατρίδα με τους ανθρώπους, την εξέλιξη με το κοινό αγαθό, την πολιτεία με τους πολίτες, το έθνος με το λαό και την πολιτικής απελευθέρωση με την νομιμότητα και το κράτος δικαίου.⁵³

⁴⁹ Η Νέα Δημοκρατία ιδρύθηκε στις 4 Οκτωβρίου 1974 από τον Κωνσταντίνο Καραμανλή, ως συνέχεια της προδικτατορικής Εθνικής Ριζοσπαστικής Ενώσεως (ΕΡΕ)., *Η ιστορία της Νέας Δημοκρατίας – Ιστορικό*, Πηγή: <https://www.sansimera.gr/articles/473> © SanSimera.gr

⁵⁰ Η Νέα Δημοκρατία κερδίζει τις εκλογές με συντριπτική πλειοψηφία 54,37% και εκλέγει 220 βουλευτές. Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, υπό τον Κωνσταντίνο Καραμανλή, προχωρεί με σταθερά βήματα στην εδραίωση των δημοκρατικών θεσμών, στον εκσυγχρονισμό της Πολιτείας και επιχειρεί τη μεγάλη εθνική επιλογή της ένταξης της χώρας στην Ε.Ο.Κ., *Η πρώτη εκλογική νίκη της Νέας Δημοκρατίας, Ιστορία*, ΝΔ – Νέα Δημοκρατία, πηγή: <https://nd.gr/istoria>

⁵¹ Μπρατάκος, Α., (2003), *Η ιστορία της Νέας Δημοκρατίας* (σσ. 237), Αθήνα: Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη

⁵² Μπρατάκος, Α., (2003), *Η ιστορία της Νέας Δημοκρατίας* (σσ. 147-150), Αθήνα: Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη

⁵³ Η παράταξις της Νέας Δημοκρατίας ζητεί για την πραγματοποίηση των σκοπών της την συνεργασία του ελληνικού λαού και ιδιαίτερα της νέας γενιάς. Και υπόσχεται: -Ότι θα υπηρετεί πάντα και μόνο τα

Με τους παραπάνω στόχους που εξαγγέλθηκαν στην ιδρυτική διακήρυξη της Νέας Δημοκρατίας υπό τον Κωνσταντίνο Καραμανλή έγινε προσπάθεια απόδοσης σύγχρονης αντιδογματικής και εκλεκτικιστικής φυσιογνωμίας, η οποία θα μπορούσε να συμπορεύεται με τις επιταγές και τις συνθήκες της περιόδου διαμορφώνοντας ένα κόμμα δημοκρατικό και ελεύθερο από παγιωμένες αντιλήψεις.⁵⁴

2. Η δράση του κόμματος της Νέας Δημοκρατίας ως προς την διευθέτηση των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων.

Μετά το τέλος της Δικτατορίας, η Νέα Δημοκρατία ανέλαβε την ανασύσταση ενός αποδιοργανωμένου κράτους, το οποίο έχρηζε άμεσης αναστήλωσης σε κοινωνικό, πολιτικό και θεσμικό επίπεδο. Η κοινωνική πολιτική, που έπρεπε να υιοθετήσει η Νέα Δημοκρατία χρειαζόταν να συμβαδίζει με τις καίριες ανάγκες του πληθυσμού και κατ' επέκταση των γυναικείων αιτημάτων που είχαν προκύψει. Έτσι, κατά την κατοχύρωση του Συντάγματος το 1975, υπό τη διακυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, αξίζει να σημειωθεί το περιεχόμενο του άρθρου 116⁵⁵ που αφορά την ισότητα των φύλων και προαναγγέλλει την κατάργηση διατάξεων που είναι σχετικές με τις διακρίσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών. Η κατοχύρωση του παρόντος άρθρου αποτελεί πρωτοπορία για τα έως τότε δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας καθώς για πρώτη φορά οι γυναίκες αποκτούν ίσα δικαιώματα έναντι των ανδρών σύμφωνα με το άρθρο 4, το οποίο διατηρεί την ισχύ του έως και σήμερα⁵⁶.

Η εισαγωγή του οικογενειακού δικαίου συνιστούσε μία λαϊκή αλλά και δημοκρατική απαίτηση, η οποία προϋπήρχε στις κυβερνήσεις Καραμανλή και Ράλλη αλλά δεν ευνοήθηκε. Συγκεκριμένα αφορούσε την αλλαγή του Αστικού Κώδικα για τις διατάξεις του οικογενειακού δικαίου. Υπό την κυβέρνηση του Καραμανλή το 1976 συστάθηκε η πρώτη νομοπαρασκευαστική επιτροπή για την εκπόνηση νομοσχεδίου περί του οικογενειακού δικαίου, με πρόεδρο τον Ανδρέα Γαζή, που αφορούσε την επαναδιατύπωση κάποιων αρκετά προκλητικών διατάξεων, που επέτρεπε την υπεροχή του άνδρα. Αυτή αντικαταστάθηκε το 1979, μετά από διατύπωση έντονων προβληματισμών, από μία δεύτερη νομοπαρασκευαστική επιτροπή με πρόεδρο τον Γεώργιο Μιχαηλίδη, με το νομοσχέδιό της να διαφοροποιείται σε σημεία όπως η κατοικία, η προίκα, η γονική φροντίδα και άλλα και εν τέλει να προωθείται στη Βουλή προς ψήφιση στις 15 Μαΐου 1981, χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα. Έπειτα από τις δύο αποτυχημένες προσπάθειες τη ΝΔ για μεταρρυθμίσεις που αφορούν το οικογενειακό δίκαιο διαπιστώνεται η αδιαφορία και η υποβάθμιση των

αληθινά συμφέροντα του έθνους, που βρίσκονται πέρα και πάνω από τις παραπλανητικές ετικέτες της Δεξιάς, του Κέντρου και της Αριστεράς. -Ότι θα θεωρεί πάντα όλους τους Έλληνες όχι μόνο ίσους απέναντι των νόμων, αλλά και με ίσα δικαιώματα απέναντι των βιωτικών ευκαιριών και των δυνατοτήτων που διανοίγει ο πολιτικός, οικονομικός και κοινωνικός βίος. [...] -Ότι θα αγωνισθεί για την πλήρη και καθολική κατοχύρωση της λαϊκής κυριαρχίας και ότι θα επιδιώξει προς τούτο την προσαρμογή του πολιτεύματος προς τις συνθήκες της ελληνικής πραγματικότητας., *Ιδρυτική Διακήρυξη*, ΝΔ – Νέα Δημοκρατία, πηγή: <https://nd.gr/idrytiki-diakiryxi>

⁵⁴ Μπρατάκος, Α., (2003), Η ιστορία της Νέας Δημοκρατίας (σσ. 233), Αθήνα: Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη

⁵⁵ 1. Διατάξεις υφιστάμενες που είναι αντίθετες προς το άρθρο 4 παράγραφος 2 εξακολουθούν να ισχύουν ώσπου να καταργηθούν με νόμο, το αργότερο έως την 31 Δεκεμβρίου 1982., *Άρθρο 116 - Σύνταγμα της Ελλάδος (1975) - Θετικά μέτρα για την προώθηση της ισότητας ανδρών – γυναικών*, LAW SPOT, πηγή: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plerofories/nomothesia/syntagma-tis-ellados/arthro-116-syntagma-tis-ellados-thetika-metra>

⁵⁶ 2. Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις., Άρθρο 4: (Ισότητα των Ελλήνων), Σύνταγμα Ελλάδος

προβλημάτων της ελληνικής κοινωνίας πράγμα που επίσης επιβεβαιώνεται από την άρνηση ψήφισης της Διεθνούς Σύμβασης του ΟΗΕ το 1979.⁵⁷

Κατά την εναρκτήρια εισήγηση του νομοσχεδίου περί οικογενειακού δικαίου στη Βουλή το 1982 από τη βουλευτή του ΠΑ.ΣΟ.Κ. Λίνα Χριστοφορίδου δηλώνεται πως πρόκειται για μια συνταγματική νομιμοποίηση που έχει ως στόχο την προστασία του ανθρώπου και ότι παρόλα αυτά το νομοσχέδιο είναι κοντά στην παράδοση, η οποία θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μία μεταβαλλόμενη συνθήκη που δεν ριζώνει αλλά εκσυγχρονίζεται κατά τις επιταγές των καιρών.⁵⁸ Στα παραπάνω, την σκυτάλη λαμβάνει η εισηγήτρια της ΝΔ Άννα Μπενάκη – Ψαρούδα εκφράζοντας την αρέσκειά της, σε ό,τι αφορά την ισονομία μεταξύ των φύλων αλλά και την αντίθεση του κόμματός της σχετικά με το συναινετικό και αυτόματο διαζύγιο, την άρση της υπαιτιότητας και τους νέους όρους περί διατροφής.⁵⁹

Παρόλο που η πολιτική κατεύθυνση της Νέας Δημοκρατίας δεν άγγιζε ζητήματα, όπως την θέση της γυναίκας και την ισότητα μεταξύ των φύλων, από το 1974 και έπειτα επανήλθαν και συστήθηκαν γυναικείες οργανώσεις, που αργότερα ανέπτυξαν επαφές με πολιτικά κόμματα, άσκησαν πιέσεις στο ανδροκρατούμενο ελληνικό πολιτικό χώρο και διεκδίκησαν δημόσια τα δικαιώματά τους.⁶⁰ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, που συστάθηκε το 1920 και επαναιτιούργησε μετά τη δικτατορική περίοδο και συνιστά το πρώτο φεμινιστικό σωματείο στη χώρα, διεκδικώντας ίσα δικαιώματα μεταξύ των φύλων στην οικογένεια, στην εργασία, στην παιδεία, στην κοινωνία και πολιτεία εν γένει.⁶¹ Σε ό,τι αφορά το ασφαλιστικό πεδίο, η Νέα Δημοκρατία προέβη στη θεσμοθέτηση του νόμου 1892 για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος, αποφασίζοντας ότι το κράτος θα κατέβαλλε στις τρίτεκνες μητέρες μηνιαίο επίδομα με διάρκεια του μέτρου αυτού έως και τρία έτη αλλά και στις πολύτεκνες μητέρες θα κατέβαλε μηνιαίο επίδομα ίσο με μιάμιση φορά το ημερομίσθιο του ανειδίκευτου εργάτη επί τον αριθμό των άγαμων τέκνων έως τα 25 έτη.⁶²

Πάντως, η θέση της Νέας Δημοκρατίας παρέμενε κατ' εξοχήν συντηρητική ακόμη και στα ευαίσθητα ζητήματα της περιόδου, που ταλάνιζαν την ελληνική κοινωνία. Είναι σημαντικό να

⁵⁷ Χριστίνα Ακριβοπούλου, (2014), Οικογενειακό δίκαιο – Ο κώδικας ισοτιμίας των δύο φύλων, Β. Βαμβακάς, Π. Παναγιωτόπουλος (Επιμ.), *Η Ελλάδα στη Δεκαετία του '80* (σσ. 384), Αθήνα: Επίκεντρο

⁵⁸ Η βουλευτής του ΠΑΣΟΚ Λίνα Χριστοφορίδου, στην εναρκτήρια της συζήτησης τοποθέτησή της, [...] παράδοση πορεύεται στους αιώνες και μάλιστα κατά τους κοινωνιολόγους πορεύεται κυματοειδώς., *Οι γυναίκες στη Μεταπολίτευση (1975-1987) Κράτος Πρόνοιας και Οικογενειακό Δίκαιο*, Βασιλική Χάλαζα, πηγή: <https://core.ac.uk/download/pdf/132805581.pdf> σσ: 69 – 70

⁵⁹ Η βουλευτής Άννα Μπενάκη - Ψαρούδα, ως εισηγήτρια της Νέας Δημοκρατίας, δηλώνει καταρχήν ευτυχής για το γεγονός ότι τίθεται σε διαδικασία ψήφισης το νομοσχέδιο, μόνο όμως κατά το μέρος που αφορά την ισονομία. [...] σε ό,τι αφορά τη θέσπιση του αυτόματου διαζυγίου, έτσι όπως προβλέπεται από το νομοσχέδιο μετά από τέσσερα χρόνια αποδεδειγμένης διάστασης μεταξύ των συζύγων, την κατάργηση της υπαιτιότητας και τις νέες ρυθμίσεις για την είσπραξη διατροφής μετά το διαζύγιο., *Οι γυναίκες στη Μεταπολίτευση (1975-1987) Κράτος Πρόνοιας και Οικογενειακό Δίκαιο*, Βασιλική Χάλαζα, πηγή: <https://core.ac.uk/download/pdf/132805581.pdf> σσ:70-71

⁶⁰ Λιάκος, Α., 2019, *Ο ελληνικός 20ος αιώνας*, Αθήνα ΠΟΛΙΣ, σσ: 442-443

⁶¹ Οι Σκοποί του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, όπως αναγράφονται στο καταστατικό του, είναι: α) Η κατάκτηση από τις γυναίκες ίσων αστικών, πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων με τους άνδρες στο νόμο και στην πράξη. β) Η προώθηση της γενικής, επαγγελματικής, πολιτικής και κοινωνικής μόρφωσης της γυναίκας., *Σκοπός, Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας*, πηγή: <https://leagueforwomenrights.gr/o-skopos/>

⁶² Μουζακιάτη, Β., Η φιλελεύθερη ιδεολογία σε ένα πολυσυλλεκτικό κεντροδεξιό κόμμα: Διεύρυνση του βαθμού αφομοίωσης τους φιλελευθερισμού από την Νέα Δημοκρατία, 1990-2015, Πανεπιστήμιο Μακεδονία, Θεσσαλονίκη, σσ: 258

αναφερθεί η έννοια του συντηρητισμού υπό τη σημασία της επιφυλακτικής αντιμετώπισης νέων θεσμών, αρχών και αξιών της κοινωνίας διατηρώντας τις παραδοσιακές αντιλήψεις στο πέρασμα των χρόνων. Εντύπωση προκαλεί η καταψήφιση του νομοσχεδίου έναντι της νομιμοποίησης της έκτρωσης μόνο από το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας, γεγονός που ταυτοποιεί τον αναχρονιστικό χαρακτήρα της παράταξης εμμένοντας στη διατήρηση ενός πατριαρχικού προτύπου.⁶³ Ενδεικτικά, στη συζήτηση για το συγκεκριμένο νομοσχέδιο οι βουλευτές του κόμματος προχώρησαν σε ακραίες δηλώσεις, όπως μεταξύ άλλων ο Ιωάννης Κεφαλογιάννης που θεωρούσε ότι η ψήφιση ενός τέτοιου νόμου, ως συνέχεια της κατοχύρωσης του πολιτικού γάμου, της μοιχείας και άλλων, οδηγεί στην καταστροφή της ελληνικής οικογένειας⁶⁴ αλλά και ο Βασίλης Σωτηρόπουλος που μέσω της δήλωσής του υπαινίσσεται τη μειοψηφική δυναμική των προοδευτικών γυναικών, που υποστηρίζονται από το ΠΑ.ΣΟ.Κ.⁶⁵

Το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κόμμα και το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας, παρατάξεις που ιδρύθηκαν την ίδια χρονική περίοδο, πρωταγωνίστησαν στις εξελίξεις της μεταπολίτευσης αναλαμβάνοντας τα ηνία για την εξέλιξη του ελληνικού κράτους. Η Νέα Δημοκρατία φέροντας το βάρος της πρώτης μεταπολιτευτικής κυβερνήσεως χρειάστηκε να προχωρήσει σε εκσυγχρονιστικές μεταρρυθμίσεις ώστε να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα της περιόδου. Παρόλο που παρέμεινε στην διακυβέρνηση έως το 1981 δεν κατάφερε να προχωρήσει σε ριζοσπαστικές κινήσεις παρά μόνο στην ουσιαστική αλλαγή σχετικά με την ισότητα των φύλων (άρθρο 4 Συντάγματος 1975). Από την άλλη το ΠΑ.ΣΟ.Κ. στη διακυβέρνησή του 1981 - 1989 κατάφερε να εισάγει ριζοσπαστικότερους νόμους που αφορούσαν το οικογενειακό δίκαιο, την ανεξαρτητοποίηση της γυναίκας αλλά και την εδραίωση νέων προτύπων, κοινωνικές επιταγές που έως τότε δεν είχαν θέση στην παραδοσιακή ελληνική κοινωνία.

⁶³ Άννα Μιχοπούλου, (2014), Εκτρώσεις – Πεδίο φεμινιστικής αναμέτρησης με μία ελληνική ιδιομορφία, Β. Βαμβακάς, Π. Παναγιωτόπουλος (Επιμ.), Η Ελλάδα στη Δεκαετία του '80 (σσ. 158), Αθήνα: Επίκεντρο

⁶⁴ «Διότι είναι εντυπωσιακό ότι η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ έδειξε συνέπεια στην ψήφιση ορισμένων νόμων που ως αντικειμενικό σκοπό [...] σήμερα είχε επιτελέσει στο θεσμό της ελληνικής οικογένειας», Ιωάννης Κεφαλογιάννης (βουλευτής ΝΔ 1974 – 2007), 1986: *Τι έλεγαν οι βουλευτές για τις αμβλώσεις*, Athens Voice, πηγή: <https://www.athensvoice.gr/epikairota/politiki-oikonomia/613578/1986-ti-elegan-oi-voyleytes-gia-amvloseis/>

⁶⁵ «Και είναι λυπηρό, διότι από την εισήγηση του συναδέλφου της πλειοψηφίας, απεδείχθη ότι η Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ έχει υιοθετήσει όλα τα επιχειρήματα των δήθεν προοδευτικών γυναικών. [...] όλων αυτών των θέσεων που υποστηρίζουν μετά μανίας οι λεγόμενες προοδευτικές γυναίκες [...], Βασίλης Σωτηρόπουλος (βουλευτής Νέας Δημοκρατίας 1985 - 2000, διετέλεσε Πρόεδρος Πανελληνίου Ιατρικού Συλλόγου και Νομάρχης Αργολίδας), 1986: *Τι έλεγαν οι βουλευτές για τις αμβλώσεις*, Athens Voice, πηγή: <https://www.athensvoice.gr/epikairota/politiki-oikonomia/613578/1986-ti-elegan-oi-voyleytes-gia-amvloseis/>

**Νοικοκυρές
θα ψηφίσετε
ακρίβεια ;**



Νοικοκυρές θα ψηφίσετε ακρίβεια; Ή φιλελεύθερη ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ; ΤΜΗΜΑ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ Ν.Δ.- ΕΚΛΟΓΕΣ 1985 – ΦΥΛΛΑΔΙΑ

Πηγή: Οι προεκλογικές εκστρατείες του «ψηλού» Κωνσταντίνου Μητσotάκη, <https://ontherecord.gr/2017/05/proeklogikes-ekstraties-tou-psilou-konstantinou-mitsotaki/>



ΜΗΤΕΡΕΣ Αφιερώστε μας ένα λεπτό. ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ – ΕΚΛΟΓΕΣ 1990 – ΦΥΛΛΑΔΙΑ

Πηγή: Οι προεκλογικές εκστρατείες του «ψηλού» Κωνσταντίνου Μητσotάκη, <https://ontherecord.gr/2017/05/proeklogikes-ekstraties-tou-psilou-konstantinou-mitsotaki/>

Οι παραπάνω αφίσες αποτελούν προεκλογικό υλικό, η πρώτη από την προεκλογική εκστρατεία του 1985 και η δεύτερη από την προεκλογική εκστρατεία 1990. Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη αναφέρεται προσωπικά στις γυναίκες νοικοκυρές θέτοντας το ερώτημα αν υποστηρίζουν την ακρίβεια, δεδομένης της επικρατούσας κυβέρνησης του ΠΑ.ΣΟ.Κ.. Βέβαια, με αυτή την αφίσα επιβεβαιώνεται η παραμέληση του γυναικείου κινήματος, που βρίσκεται επί ποδός, αφού απευθύνεται σε αυτές με την προσφώνηση νοικοκυρές αμελώντας την γυναικεία υπόστασή τους σε άλλους τομείς εκτός του νοικοκυριού. Στη δεύτερη αφίσα, απευθύνεται και πάλι στις γυναίκες ως μητέρες υποβαθμίζοντας τες ξανά.

Ακόμα και στο προεκλογικό επίπεδο το ΠΑ.ΣΟ.Κ. εν αντιθέσει με την ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ χρησιμοποιεί επικοινωνιακά μέσα και αφιερώνει ουσιαστικό χώρο και χρόνο στη γυναικεία φιγούρα με σύγχρονους όρους προασπίζοντας τα συμφέροντά τους. Από την άλλη η ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ απευθύνεται στην γυναίκα με τους όρους νοικοκυρά και μητέρα, γεγονός που

επιβεβαιώνεται και από τις δηλώσεις που προαναφέρθηκαν, αλλά και από το προεκλογικό πρόγραμμά της στο οποίο δεν συμπεριλαμβάνονται.

3. Άννα Συνοδινού: η καλλιτεχνική σταδιοδρομία και οι κοινωνικές δράσεις

Όπως προαναφέρθηκε, οι γυναίκες μετά την Δικτατορία αναμείχθηκαν ενεργά στο χώρο της πολιτικής θέτοντας τα θεμέλια για μια φιλελεύθερη Ελλάδα ανεξαρτητοποιημένη από απαρχαιωμένες προκαταλήψεις που αφορούσαν την θέση της γυναίκας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν από το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας, η δημοσιογράφος και εκδότρια της εφημερίδας «Η Καθημερινή» Ελένη Βλάχου, η οποία ως συνέχεια της αντιδικτατορικής της δράσης εξελέγη βουλευτής επικρατείας τον Νοέμβριο του 1974.⁶⁶ Η πρώτη Ελληνίδα κυτταρολόγος Λίνα Κουτήφαρη εξελέγη για πρώτη φορά το 1974 και αποτελεί την πρώτη γυναίκα Υφυπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κατά τα έτη 1976-1977.⁶⁷ Επίσης, η ακαδημαϊκός Άννα Ψαρούδα Μπενάκη, με ευρεία πολιτική δράση, εξελέγη βουλευτής επικρατείας το 1981 και παρέμεινε στην πολιτική σκηνή έως και το 2009, ενώ παράλληλα διετέλεσε Αναπληρώτρια Υπουργός Παιδείας το 1989, Υπουργός Πολιτισμού 1990-1992, Υπουργός Δικαιοσύνης 1992-1993 και πρώτη γυναίκα Πρόεδρος της Βουλής κατά τα έτη 2004 έως και 2007.⁶⁸

Η Άννα Συνοδινού αποτέλεσε μια λαμπρή καλλιτεχνική φιγούρα ενισχύοντας την γυναικεία δυναμική στο χώρο της πολιτικής μετά την Δικτατορία. Γεννημένη στο Λουτράκι στις 21 Νοεμβρίου 1927, εισάγεται στη Δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου το 1947 και αποφοίτα το 1949 καταφέροντας λίγα χρόνια αργότερα να αποτελέσει σημαντικό στέλεχος του Εθνικού Θεάτρου στο πλάι της Κατίνας Παξινού.⁶⁹ Στο πρόσωπό της πολλοί αναγνώριζαν μία

⁶⁶ Επέστρεψε στην Ελλάδα τον Αύγουστο του 1974 και στις 15 Σεπτεμβρίου επανακυκλοφόρησε την «Καθημερινή», με στόχο μία εφημερίδα ανανεωμένη που θα απευθυνόταν «στη φωτισμένη Δεξιά και τη λογική Αριστερά» και θα διαβαζόταν από την ελληνική «νομενκλατούρα», που σήμερα ονομάζεται «ελίτ». Με τις εκλογές της 17ης Νοεμβρίου 1974, έγινε μέλος της πρώτης μεταδικτατορικής Βουλής, ως βουλευτής επικρατείας της Νέας Δημοκρατίας., *Ελένη Βλάχου: Η μεγάλη κυρία του ελληνικού Τύπου*, © SanSimera.gr Πηγή: <https://www.sansimera.gr/biographies/2525>

⁶⁷ Η Λίνα Κουτήφαρη γεννήθηκε στην Σμύρνη και σπούδασε Ιατρική στα Πανεπιστήμια Αθηνών και Νέας Υόρκης. Στην κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή χρημάτισε πρώτη γυναίκα υφυπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων από τις 10 Σεπτεμβρίου 1976 ως τις 21 Οκτωβρίου 1977., *Νεοδημοκρατικές Ιστορίες: Οι πρώτες γυναίκες εκλεγμένες με την Νέα Δημοκρατία*, ΝΕΟ-ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ, πηγή: <https://neodimokratis.gr/neodimokratis-istories-oi-protos-eklegmenes-gynaikes-me-ti-nd/>

⁶⁸ Η Άννα Μπενάκη-Ψαρούδα είναι από 17.5.2010 τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών στην έδρα του Ποινικού Δικαίου. Επί σαράντα χρόνια (1962-2002) εργάστηκε με αντικείμενο το Ποινικό Δίκαιο και την Ποινική Δικονομία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών ως μέλος του Διδακτικού Προσωπικού και Καθηγήτρια της Νομικής Σχολής. [...] Η Άννα Μπενάκη-Ψαρούδα διετέλεσε επί 28 χρόνια βουλευτής της Α΄ Αθηνών (1981-2009), Υπουργός (1989-1993) και Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων (2004-2007)., *Άννα Μπενάκη – Ψαρούδα*, πηγή: <http://www.benakianna.gr/>

⁶⁹ Το 1947, γράφτηκε στη Δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου, με καθηγητή τον μέγα Δημήτρη Ροντήρη. Ο τελευταίος πρόσεξε αμέσως το ταλέντο της και την ανέβασε στο σανίδι, αν και μαθήτρια ακόμη, στο έργο Σιρανό ντε Μπερζεράκ του Εντμόν Ροστάν, που σκηνοθέτησε ο ίδιος για το Εθνικό Θέατρο, το 1948. Μετά την αποφοίτησή της έπαιξε σε παραστάσεις του ελεύθερου θεάτρου και από το 1956 έως το 1964 αποτέλεσε βασικό στέλεχος του Εθνικού Θεάτρου, δίπλα στην Κατίνα Παξινού, τον Αλέξη Μινωτή και τον Θάνο Κωτσόπουλο, σε πρωταγωνιστικούς ρόλους της αρχαίας τραγωδίας, αλλά και του νεότερου κλασικού ρεπερτορίου., *Άννα Συνοδινού: Γεννημένη κυρία, γεννημένη σπουδαία*, Σπύρος Δευτεραίος, pontosnews, πηγή: <https://www.pontosnews.gr/708328/san-simera-ston-ponto-kai-allou/anna-synodinoy-kiria-spoudaia/>

γυναίκα απλή, υπερήφανη, σπουδαία τραγωδό και ηθοποιό με παιδεία, με πίστη και αγώνα υπέρ του θεάτρου.⁷⁰

Το 1965, ιδρύει τον θίασο «Ελληνική Σκηνή» και το «Θέατρο Λυκαβηττού»⁷¹, που αναστέλλει τις λειτουργίες του κατά τη διάρκεια της Δικτατορίας καταλήγοντας έως και στην αφαίρεση του διαβατηρίου της. Το 1972 επανέρχεται στο θέατρο πρωταγωνιστώντας στο Ηρώδειο, στο Εθνικό Θέατρο και στο Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος έως και το 1975 και επαναλειτουργεί την «Ελληνική Σκηνή».⁷²

Έπειτα από μία εικοσαετή ενασχόληση με τα πολιτικά δρώμενα της χώρας, επανέρχεται στο θέατρο και πρωταγωνιστεί σε κινηματογραφικές ταινίες και σειρές. Παρόλο που συμμετείχε κυρίως σε αρχαίες τραγωδίες ερμηνεύοντας σπουδαίους ρόλους, όπως «Άντογόνη», «Ιφιγένεια εν Αυλίδι», «Άλκηστις», «Ηλέκτρα», «Ελένη» και άλλους, διαφοροποιείται και δοκιμάζεται σε σύγχρονους ρόλους σε κινηματογράφο και τηλεόραση. Δραστηριοποιήθηκε, επίσης, και στον χώρο της διδασκαλία θεάτρου στο Εθνικό Θέατρο, στην Καλλιτεχνική Εταιρεία Αθηνών και στο Ωδείο Αθηνών αλλά και στο χώρο της συγγραφής με την αυτοβιογραφία «Πρόσωπα και Προσωπεία» (1998) αλλά και «Αίνος στους άξιους» (1999).⁷³

Η Άννα Συνοδινού τιμήθηκε για την καλλιτεχνική της προσφορά δύο φορές με το θεατρικό έπαθλο, με το Σταυρό Ευποιίας Ελλάδος, τον Ταξιάρχη του Φοίνικος της Ελληνικής Πολιτείας και το μετάλλιο της πόλεως των Αθηνών. Η καλλιτεχνική της υπόσταση απέκτησε διεθνή απήχηση και αναγνώριση, γεγονός που επιβεβαιώνεται από τις τιμές που της αποδόθηκαν από ξένα κράτη, όπως το παράσημο του Ιππότη του Ντάνεμπρο της Δανίας, του Ιππότη της Ιταλικής Λεγεώνας, με το Έπαθλο Πιραντέλλο και με το παράσημο του Κέδρου του Λιβάνου.⁷⁴

⁷⁰ Αρχοντική, αγέρωχη, απλή, παθιασμένη, υπερήφανη, τσαούσα. Παρορμητική, ενοχλητική για πολλούς, παρεξηγήσιμη, δεν χαριζόταν σε κανέναν. [...] Η Άννα Συνοδινού υπηρέτησε με πάθος, αγωνιστικότητα και πίστη το θέατρο., Άννα Συνοδινού: Αρχοντική, παθιασμένη και υπερήφανη, Γιώτα Συκκά, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, πηγή: <https://www.kathimerini.gr/culture/theater/844787/anna-synodinoy-archontiki-pathiasmeni-kai-yperifani/>

⁷¹ Το 1965 η Άννα ιδρύει το «Θέατρο Λυκαβηττού», με 3.500 θέσεις και υπέροχη ακουστική., [1927-2016] Άννα Συνοδινού, Γιώργος Αργυρίου, anemourion, πηγή: https://anemourion.blogspot.com/2019/03/blog-post_989.html

⁷² Με την επιβολή της δικτατορίας, διέκοψε τη θεατρική της δραστηριότητα, αφού η χούντα τής αφαίρεσε το διαβατήριο και για μεγάλο διάστημα εργάστηκε ως δακτυλογράφος στην εμπορική εταιρεία του συζύγου της. Το 1972 επανήλθε στο θέατρο. Εμφανίστηκε στο ρόλο της Ηλέκτρας στο Ηρώδειο και λίγο αργότερα ανασυγκρότησε την «Ελληνική Σκηνή», στην οποία συνεργάστηκε με τον Θάνο Κωτσόπουλο. Από το 1973 έως το 1975 πραγματοποίησε εμφανίσεις με το Εθνικό Θέατρο και το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος., Άννα Συνοδινού, © SanSimera.gr, Πηγή: <https://www.sansimera.gr/biographies/861>

⁷³ Τον ίδιο χρόνο επανήλθε στη θεατρική δραστηριότητα, ερμηνεύοντας, εκτός από αρχαίο δραματολόγιο, ρόλους του νεώτερου ελληνικού θεάτρου με το Εθνικό Θέατρο [...] Εκτός από το θέατρο, εμφανίστηκε σε ξένες και ελληνικές κινηματογραφικές ταινίες, τηλεοπτικές σειρές, καθώς και σε θεατρικές παραγωγές για την τηλεόραση και το ραδιόφωνο. [...] Αξιοσημείωτο είναι και το εκπαιδευτικό της έργο. Δίδαξε στις θεατρικές σχολές του Εθνικού Θεάτρου, του Πέλου Κατσέλη, της Καλλιτεχνικής Εταιρείας Αθηνών και του Ωδείου Αθηνών. [...] Είναι συγγραφέας του αυτοβιογραφικού «Πρόσωπα και Προσωπεία» (Εκδόσεις Βλάση, 1998) και του βιβλίου θεατρικών αναμνήσεων «Αίνος στους άξιους» (Καστανιώτης, 1999)., Άννα Συνοδινού, πηγή: <https://www.sansimera.gr/biographies/861> © SanSimera.gr

⁷⁴ Η Άννα Συνοδινού τιμήθηκε δύο φορές με το θεατρικό έπαθλο Κοτοπούλη, με το Σταυρό Ευποιίας Ελλάδος, με το παράσημο του Ιππότη του Ντάνεμπρο της Δανίας, του Ιππότη της Ιταλικής Λεγεώνας, με το μετάλλιο της Πόλεως των Αθηναίων, με το Έπαθλο Πιραντέλλο καθώς και με το παράσημο του

Η Άννα Συνοδινού απεβίωσε στις 7 Ιανουαρίου 2016.



4. Η κομματική δράση της Άννας Συνοδινού

Έπειτα από τη διακοπή της καλλιτεχνικής της δράσης από τη Δικτατορία των Συνταγματαρχών το 1967, η Άννα Συνοδινού στρέφει τη προσοχή της στο πολιτικό προσκήνιο, θέτοντας την υποψηφιότητά της στο πλευρό της Νέας Δημοκρατίας, ύστερα από παράκληση του προέδρου της Κ. Καραμανλή «Θα είσαι η αριστερή πτέρυγα της ΝΔ Άννα μου!», καθώς η ίδια θεωρούσε πως είχε αριστερά φρονήματα⁷⁵ και θεωρώντας ότι αφού απορρίφθηκε η δικτατορία γιατί να μην γίνει προσπάθεια για μία αναίμακτη δημοκρατία όπως και έγινε.⁷⁶

Εν τέλει, επιτυγχάνει την πρώτη της εκλογή το 1974 και επανεκλέγεται το 1977, το 1981, το 1985 και το 1989, ενώ κατά τη διάρκεια των ετών 1977-1980 διετέλεσε χρέη Υφυπουργού Κοινωνικών Υπηρεσιών.⁷⁷ Κατά τη περίοδο αυτή συμμετείχε στην ανασύσταση του Συντάγματος το 1975 και συνεισέφερε σπουδαίο πολιτιστικό και κοινωνικό έργο. Σε ό,τι αφορά την βουλευτική της δράση έθεσε ζητήματα που αφορούσαν την προστασία της μητρότητας, των παιδιών και των ατόμων με ειδικές ανάγκες, δηλώνοντας χαρακτηριστικά «Σκέφτομαι και λειτουργώ πολιτικά. Κάθε τι που κάνω είναι πολιτική πράξη. Και οι

Κέδρου του Λιβάνου., *Η ζωή της Άννας Συνοδινού*, newsbeast, πηγή: <https://www.newsbeast.gr/greece/arthro/2089083/i-zoi-tis-annas-sinodinou>

⁷⁵ Εν όψει των πρώτων εκλογών της Μεταπολίτευσης ο Καραμανλής κάλεσε τη σπουδαία ηθοποιό στο γραφείο του και της ζήτησε να είναι υποψήφια με τη ΝΔ. "Μα εγώ είμαι αριστερή", του είπε η Συνοδινού έκπληκτη. "Θα είσαι η αριστερή πτέρυγα της ΝΔ Άννα μου!", της απάντησε ο Καραμανλής., *Όταν ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ζητούσε από την Άννα Συνοδινού να γίνει η 'αριστερή πτέρυγα της ΝΔ'*, Βίκυ Σαμαρά, news24/7, πηγή: <https://www.news247.gr/politismos/otan-o-konstantinos-karamanlis-zitoyse-apo-tin-anna-synodinoy-na-ginei-i-aristeri-pteryga-tis-nd.6398834.html>

⁷⁶ Στη συνέχεια εξηγεί γιατί αποφάσισε να ασχοληθεί με την πολιτική, όταν της έκανε πρόταση ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, μετά την πτώση της χούντας. «Εφόσον είχα πει όχι στη δικτατορία γιατί να μην πω ναι στη δημοκρατία;», λέει χαρακτηριστικά., Δάφνη Σκαλιώνη, *EPT Αρχείο: Η Άννα Συνοδινού στο «Καλλιτεχνικό Καφενείο» (video)*, EPT NEWS, πηγή: <https://www.ertnews.gr/anadromes/ert-archeio-i-anna-synodinoy-sto-kallitechniko-kafeneio-video/>

⁷⁷ Μετά την πτώση της χούντας αφοσιώθηκε για μεγάλο στην πολιτική με την προτροπή του Κωνσταντίνου Καραμανλή. Εξελέγη βουλευτής Αθηνών με τη Νέα Δημοκρατία (1974, 1977, 1981, 1985, 1989) και διετέλεσε υφυπουργός Κοινωνικών Υπηρεσιών(1977-1980)., *Σαν σήμερα γεννήθηκε η Άννα Συνοδινού*, eretikos.gr, πηγή: <https://www.sansimera.gr/biographies/861>

παραστάσεις που δίνω για την πολιτιστική επιμόρφωση των εφήβων, πολιτική πράξη δεν είναι; Τα παιδιά είναι το ωραιότερο κοινό του κόσμου. Οι μεγάλοι λειτουργούν κατόπιν κριτικής, ενώ τα παιδιά βάσει ενστίκτου» ενώ σε άλλο σημείο δήλωσε «Όλα πρέπει να τα πουλήσει η Ελλάδα και να αγοράσει δασκάλους. Χρειαζόμαστε ένα στρατό πολιτισμού».⁷⁸ Επίσης, η κοινωνική πολιτική της άγγιξε και το ζήτημα των γηρατειών δηλώνοντας εξοργισμένη για την αμελή αντιμετώπιση των ηλικιωμένων.⁷⁹ Σχετικά με τις εισηγήσεις της, ασχολήθηκε και με την παιδεία, δίνοντας έμφαση στην καλλιτεχνική εκμάθηση της μέσης εκπαίδευσης. Σε πολιτιστικό επίπεδο υποστήριξε την συμπερίληψη των ηθοποιών στο Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων και τη δημιουργία της Κρατικής Σχολής Ορχηστρικής Τέχνης.⁸⁰ Παρόλα αυτά, το 1985 σε εισήγηση του ΠΑ.ΣΟ.Κ. για τη νομιμοποίηση της τεχνητής διακοπής της κύησης, η βουλευτής της ΝΔ Άννα Συνοδινού υπήρξε αντίθετη παρομοιάζοντας τη γυναίκα με κτήνος.⁸¹

Στην εφημερίδα *Βραδυνή* της 27^{ης} Μαΐου 1985 αποδίδονται γνώμες σχετικές με την νομιμοποίηση των αμβλώσεων μεταξύ αυτών και αποσπάσματα που ανήκουν σε βουλευτές τις Νέας Δημοκρατίας, όπως του Ιωάννη Κεφαλογιάννη, ο οποίος χαρακτήρισε το νομοσχέδιο καταστροφικό και ότι η κυβέρνηση διαπράττει έγκλημα εμβρύων όντων της Φανής Πάλλη – Πετραλιά, η οποία επεσήμανε ότι νομοθετώντας την άμβλωση μετατρέπεται σε σπορ, και του Βασίλη Σωτηρόπουλου, ο οποίος υποστηρίζει ότι η κυβέρνηση υπέκυψε στο αίτημα του φεμινισμού παρέχοντάς τους το δικαίωμα της έκτρωσης. Και οι τρεις τους είναι εμφανώς αντίθετοι ως προς την κατοχύρωση του νομοσχεδίου υπέρ των αμβλώσεων, επιβεβαιώνοντας την γενική αρνητική πολιτική της Νέας Δημοκρατίας όπως έχει αναφερθεί

⁷⁸ «Σκέφτομαι και λειτουργώ πολιτικά. Κάθε τι που κάνω είναι πολιτική πράξη. Και οι παραστάσεις που δίνω για την πολιτιστική επιμόρφωση των εφήβων, πολιτική πράξη δεν είναι; Τα παιδιά είναι το ωραιότερο κοινό του κόσμου. Οι μεγάλοι λειτουργούν κατόπιν κριτικής, ενώ τα παιδιά βάσει ενστίκτου» [...] «Όλα πρέπει να τα πουλήσει η Ελλάδα και να αγοράσει δασκάλους. Χρειαζόμαστε ένα στρατό πολιτισμού», Από συνέντευξη στη Γιώτα Συκκά για την Καθημερινή, 24/04/2007, Επιμέλεια: Ειρήνη Αϊβαλιώτη, Άννα Συνοδινού. Για μια ολόκληρη ζωή «Ιφιγένεια», πηγή: <https://www.catisart.gr/anna-synodinou-amorgos-ifigeneia/>

⁷⁹ «Με ενοχλεί η εγκατάλειψη των γηρατειών. Όταν βλέπω ηλικιωμένους ανθρώπους παρατημένους στη μοίρα τους, πιάνεται η ψυχή μου. Αν έβλεπα τον πάτερα και τη μανά μου έτσι, κάποιον Υπουργό θα μου ερχόταν να σκοτώσω. Είναι δυνατόν στην εποχή μας να σκεπάζουν τους γέρους στα ιδρύματα το καλοκαίρι με τη βελέντζα και το χειμώνα με το σεντόνι για να τους ξεκάνουν; Εγώ μπήκα στην πολιτική γιατί ήθελα αυτά να αλλάξω». Από συνέντευξη στη Γιώτα Συκκά για την Καθημερινή, 24/04/2007, Επιμέλεια: Ειρήνη Αϊβαλιώτη, Άννα Συνοδινού. Για μια ολόκληρη ζωή «Ιφιγένεια», πηγή: <https://www.catisart.gr/anna-synodinou-amorgos-ifigeneia/>

⁸⁰ Στον καλλιτεχνικό τομέα εισήγαγε για πρώτη φορά τα μαθήματα καλλιτεχνικής παιδείας στη Μέση Εκπαίδευση, πρότεινε την ένταξη των ηθοποιών στο ΙΚΑ αλλά και την ίδρυση της Κρατικής Σχολής Ορχηστρικής Τέχνης, ενός ονειρίου πολλών ετών., Άννα Συνοδινού 1927-2016, Βέρα Σιατερλή, Το Μωβ, πηγή: <https://tomov.gr/2016/01/10/anna-synodinoy-1927-2016/>

⁸¹ «[...]Είναι μία πράξη δικτατορική. Είναι μία απόφαση (η άμβλωση για τις γυναίκες) που ταιριάζει σε ένα άλογο ον, δηλαδή σε ένα ζώο. Και το ΠΑΣΟΚ τις γυναίκες, τις Ελληνίδες, από ελεύθερο άνθρωπο τις καθιστά ζώα με αυτόν το νόμο [...] Προσβάλλει τη γυναίκα γιατί την εντάσσει στην κατηγορία του κτήνους που συλλαμβάνει το μωρό για χάρη μόνο του ερωτικού οργασμού της και μόνο μετά, όταν καταστρέφει μονομερώς το προϊόν αυτής της ερωτικής πράξεως, αισθάνεται απελευθερωμένη γιατί έκανε με λίγα λόγια το δικό της», Άννα Συνοδινού (βουλευτής ΝΔ 1974 – 1990, διάσημη ηθοποιός), 1986: *Τι έλεγαν οι βουλευτές για τις αμβλώσεις*, Μυρσίνη Λιοναράκη, Athens Voice, πηγή: <https://www.athensvoice.gr/epikairoτητα/politiki-oikonomia/613578/1986-ti-elegan-oi-voyleytes-gia-amvloseis/>

και παραπάνω. Γίνεται νύξη στο κυβερνών κόμμα και υπαινιγμός για την υποχώρησή του προς τα φεμινιστικά κινήματα.

Γελοιογραφία δια χειρός από τον Ηλία Σκουλά⁸²:



Με σατιρική διάθεση ο Ηλίας Σκουλάς σχολιάζει την νομιμοποίηση των αμβλώσεων παρουσιάζοντας μία γυναίκα έγκυο σε «πασοκάκι» να ρωτάει ένα από τα ιδρυτικά μέλη της ΕΓΕ για να πραγματοποιήσει τεχνητή διακοπή κύησης προβληματίζοντάς την. Το σκίτσο αυτό εμπεριέχει μία ειρωνική διάθεση, η οποία αποδίδεται στην ΕΓΕ φιλικά προσκείμενη προς το ΠΑΣΟΚ.

Το 1986, ασχολήθηκε και με την Τοπική Αυτοδιοίκηση θέτοντας υποψηφιότητα για δημοτικός σύμβουλος στον Δήμο Αθηναίων με την παράταξη του Μιλτιάδη Έβερτ, όπου και εξελέγη. Λίγα χρόνια αργότερα (1989), παραιτείται λόγω της δημοσιοποίησης του σκανδάλου Κοσκωτά και επανεκλέγεται πανηγυρικά το 1990. Αυτή η θριαμβευτική νίκη διήρκεσε μόνο λίγους μήνες αφού για λόγους κοινοβουλευτικής ηθικής και έπειτα από επεισόδιο, που έλαβε χώρα στη Βουλή από την βουλευτή των Οικολόγων, Μαρίνα Δίζη, προς το πρόσωπό της αποχωρεί δεύτερη φορά και θέτει το τέλος της πολιτικής της καριέρας.^{83 84}

⁸² 1986: Νομιμοποίηση των αμβλώσεων στην Ελλάδα – Οι σφοδρές αντιδράσεις της ΝΔ – Τι έγραφαν οι εφημερίδες, Anatropi News Μετά τις Ειδήσεις, πηγή: <https://www.anatropinews.gr/2022/06/25/1986-%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BC%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B1%CE%BC%CE%B2%CE%BB%CF%8E%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB/>

⁸³ Εκλέγεται συνέχεια ως το 1989, οπότε υποβάλει παραίτηση από το αξίωμά της για λόγους αρχής και κοινοβουλευτικού ήθους, όταν ξεσπούν τα σκάνδαλα Κοσκωτά και αναφέρονται σ' αυτά και βουλευτές. Επανέρχεται το 1990 στη Βουλή, με θριαμβευτική εκλογή, και την 1/3/1990 ξεσπά το σκάνδαλο πικετοφορίας μέσα στην αίθουσα του Κοινοβουλίου, απ' όπου αποχωρεί θορυβωδώς, παραιτούμενη και από το κόμμα της «Νέας Δημοκρατίας» διαμαρτυρούμενη για την έλλειψη και πάλι δημοσίου και κοινοβουλευτικού ήθους., [1927-2016] Άννα Συνοδινού, Γιώργος Αργυρίου, anemourion, πηγή: https://anemourion.blogspot.com/2019/03/blog-post_989.html

⁸⁴ Ήταν Μάρτιος του 1990 κατά τη διαδικασία εκλογής προέδρου της Δημοκρατίας. Ήταν η τρίτη κατά σειρά ψηφοφορία εκλογής για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, όταν η τότε βουλευτής των Οικολόγων Εναλλακτικών Μαρίνα Δίζη άνοιξε ένα πανό, το οποίο έγραφε «Φτάνει το θέατρο για το +1, τον Πρόεδρο και το νέφος», ενώ οπαδοί της κα Δίζη καθισμένοι στα θεωρεία άρχισαν να τη ραίνουν με γαρύφαλλα. Το βίντεο δείχνει καθαρά το συμβάν –το πανό, τα γαρύφαλλα, τις φωνές του Αθανάσιου Τσαλδάρη ο οποίος φωνάζει.«Να εκκενωθεί το θεωρείο και να συλληφθούν οι ταραξίες» ενώ σε πλάνο

Σχετικά για το κίνημα του φεμινισμού και συγκεκριμένα για την ανεξαρτητοποίηση της γυναίκας η βουλευτής Άννα Συνοδινού δεν δίσταζε να εκφράζει δημόσια και αποκάλυπτα την αντίθεσή της, όπως διαπιστώνεται στη Βουλή το 1986 κατά τις συζητήσεις για την ψήφιση του νομοσχεδίου υπέρ της τεχνητής διακοπής κύησης, δηλώνοντας πως για η επικρατούσα κατάσταση της Ελλάδας οφείλεται στην τάση ανεξαρτητοποίησης τις γυναίκας, η οποία οδηγεί στην καλλιέργεια του ανταγωνισμού μεταξύ γυναίκας και άνδρα.⁸⁵

Όπως αναλύθηκε και παραπάνω, η Μελίνα Μερκούρη και η Άννα Συνοδινού αποτέλεσαν δύο γυναίκες, που σφράγισαν με την προσωπικότητα και την επιρροή τους τον καλλιτεχνικό και πολιτικό χώρο. Κατά την καλλιτεχνική τους πορεία, έλαβαν πλείστες τιμητικές διακρίσεις και αναγνωρίστηκαν διεθνώς τόσο σε θέατρο όσο και κινηματογράφο, ενώ στην πολιτική τους σταδιοδρομία ανέλαβαν θέσεις ευθύνης, τις οποίες περάτωσαν στο μέγιστο. Παρόλο που ανήκαν σε διαφορετικές ιδεολογικές παρατάξεις, εξέφρασαν τις απόψεις τους για καίρια κοινωνικά προβλήματα, όπως η θέση της γυναίκας, η ανάδειξη του θεσμού της οικογένειας, η πολιτιστική ανάπτυξη και άλλα. Αξίζει όμως να αναφερθεί η αντίθεση τους στην αντιμετώπιση του κινήματος του φεμινισμού και της ανεξαρτητοποίησης της γυναίκας με την Μελίνα Μερκούρη να υποστηρίζει θερμά οργανώσεις γυναικών ενισχύοντάς τες, εν αντιθέσει με την Άννα Συνοδινού που κατέκρινε κάθε επαναστατική δράση της γυναίκας αποδίδοντάς τις ευθύνες της μητρότητας και της προάσπισης της οικογένειας τους.

φαίνεται και η Δήμητρα Λιάνη., *Η άγνωστη Άννα Συνοδινού: Πως εγκατέλειψε την 16χρονη πολιτική της καριέρα μέσα σε λίγα λεπτά*, HUFFPOST, πηγή: https://www.huffingtonpost.gr/amp/entry/culture-anna-synodinou-pos-paraitithike-apo-tin-politiki- n_8928392/

⁸⁵ «Γιατί σήμερα η κακομοιριά της Ελλάδος και ο κατήφορος που έχει πάρει ο τόπος δυστυχώς, είναι αποτέλεσμα αυτής της αντίληψης περί απελευθερώσεως των γυναικών [...] Προσβάλλει τη γυναίκα γιατί την εντάσσει στην κατηγορία του κτήνους που συλλαμβάνει το μωρό για χάρη μόνο του ερωτικού οργανισμού της και μόνο μετά, όταν καταστρέφει μονομερώς το προϊόν αυτής της ερωτικής πράξεως, αισθάνεται απελευθερωμένη γιατί έκανε με λίγα λόγια το δικό της», Άννα Συνοδινού (βουλευτής ΝΔ 1974 – 1990, διάσημη ηθοποιός), 1986: *Τι έλεγαν οι βουλευτές για τις αμβλώσεις*, Athens Voice, πηγή: <https://www.athensvoice.gr/epikairoτητα/politiki-oikonomia/613578/1986-ti-elegan-oi-vouleytes-gia-amvloseis/>

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Όπως προαναφέρθηκε, τα γυναικεία ζητήματα πρωταγωνίστησαν ανά καιρούς στις πολιτικές εξελίξεις, αφού οι φεμινιστικές διεκδικήσεις ήταν πλέον ορατές και έχρηζαν λύσης. Ο χώρος και ο χρόνος πραγμάτωσής τους δόθηκε από το ΠΑΣΟΚ, ιδιαίτερα έπειτα από την ανάδειξή του το 1981 στην κυβέρνηση της χώρας, υποστηρίζοντας γυναικείες οργανώσεις φιλικά προσκείμενες προς αυτό. Το ΠΑΣΟΚ ένα κόμμα συγκροτημένο ήδη από 1974 και με πλείστους στόχους, κατάφερε να υιοθετήσει κοινωνική πολιτική, η οποία αφορούσε τους τομείς της παιδικής και τρίτης ηλικίας αλλά και ζητήματα έμφυλης ανισότητας. Πιο συγκεκριμένα, ασχολήθηκε με την δημιουργία του Εθνικού Συστήματος Υγείας, την μεταρρύθμιση του οικογενειακού δικαίου και άλλων νομοθετήσεων που καθιστούσαν τις κοινωνικές σχέσεις πιο ισότιμες και ελεύθερες, όπως η κατοχύρωση του συναινετικού διαζυγίου, του πολιτικού γάμου αλλά και της πολυσυζητημένης άμβλωσης. Αίσθηση από την ομάδα του ΠΑΣΟΚ είχε προκαλέσει η Μελίνα Μερκούρη, μία καλλιτέχνιδα διεθνούς φήμης αλλά και διατελέσασα Υπουργός Πολιτισμού, με πολιτικές ανησυχίες και δράσεις τόσο στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο όσο και κατά τη διάρκεια της Δικτατορίας των Συνταγματαρχών. Στα πολιτικά δρώμενα πρωταγωνιστούσε και η Νέα Δημοκρατία του Κωνσταντίνου Καραμανλή από το 1974, ένα δεξιόστροφο κόμμα με συντηρητικό προφίλ. Σε ότι αφορά την κοινωνική δράση του κόμματος προχώρησε σε τρεις ανεπιτυχείς προσπάθειες εισαγωγή του οικογενειακού δικαίου έως το 1981 αλλά και στα φλέγοντα και ευαίσθητα ζητήματα της περιόδου παρέμενε προσκολλημένο σε απαρχαιωμένες απόψεις, με ακραίες δηλώσεις βουλευτών του, σε νομοθετήσεις και κατοχυρώσεις του κόμματος του ΠΑΣΟΚ. Υποστηρίκτρια της Νέας Δημοκρατίας, ήδη από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσής του, αποτέλεσε η τραγωδός Άννα Συνοδινού με διεθνή απήχηση και αναγνώριση ενσαρκώνοντας σπουδαίους ρόλους αλλά και λαμβάνοντας σημαντικές κυβερνητικές θέσεις, όπως Υφυπουργός Κοινωνικών Υπηρεσιών. Όπως επιβεβαιώνεται από τα παραπάνω, οι γυναικείες διεκδικήσεις πραγματώθηκαν κυρίως από τις κυβερνητικές περιόδους του ΠΑΣΟΚ, καταπολεμώντας την έμφυλη ανισότητα και παρέχοντας αξία στην γυναικεία υπόσταση, ζητήματα που απασχολούν έως και σήμερα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Υφαντόπουλος, Γ., 2018, *Τα Οικονομικά της Υγείας*, Αθήνα: Γιώργος Δάρδανος, σελ. 199

Λιάκος, Α., 2019, *Ο ελληνικός 20^{ος} αιώνας*, Αθήνα ΠΟΛΙΣ, σελ: 428

Παντελίδου Μαλούτα Μάρω, *Η Ελλάδα στη Δεκαετία του '80*, Επιμέλεια: Βαμβακάς, Β., Παναγιωτόπουλος, Π., Αθήνα: Επίκεντρο, σελ: 294

Άννα Μιχοπούλου, *Η Ελλάδα στη Δεκαετία του '80*, Επιμέλεια: Βαμβακάς, Β., Παναγιωτόπουλος, Π., Αθήνα: Επίκεντρο, σελ: 156

Χριστίνα Ακριβοπούλου, *Η Ελλάδα στη Δεκαετία του '80*, Επιμέλεια: Βαμβακάς, Β., Παναγιωτόπουλος, Π., Αθήνα: Επίκεντρο, σελ: 384

Μπρατάκος, Α., (2003), *Η ιστορία της Νέας Δημοκρατίας*, Αθήνα: Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη

Ελευθερίου, Κ., (2018) ΠΑΣΟΚ και Α(α)ριστερά: Στοιχεία για μία πολυκύμαντη σχέση (1974-2009), Β. Ασημανκόπουλος, Χ. Τάσσης (Επιμ.), ΠΑΣΟΚ 1974-2018: πολιτική οργάνωση, ιδεολογικές μετατοπίσεις, κυβερνητικές πολιτικές (σσ.222-235), Αθήνα: Εκδόσεις Gutenderg

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η ιστορία μας – ΠΑΣΟΚ, ΠΑΣΟΚ – Κίνημα Αλλαγής, πηγή: <https://pasok.gr/history/>

45 χρόνια ΠαΣοΚ: Το χρονικό της ίδρυσης και η ιστορική διακήρυξη της 3^{ης} Σεπτέμβρη, ΤΟ ΒΗΜΑ, πηγή: <https://www.tovima.gr/2019/09/03/politics/45-xronia-pasok-to-xroniko-tis-idrysis-kai-i-istoriki-diakiryksi-tis-3is-septemvri/>

Η ιστορία μας – ΠΑΣΟΚ, ΠΑΣΟΚ – Κίνημα Αλλαγής., πηγή: <https://pasok.gr/history/>

45 χρόνια ΠαΣοΚ : Το χρονικό της ίδρυσης και η ιστορική διακήρυξη της 3ης Σεπτέμβρη, ΤΟ ΒΗΜΑ, πηγή: <https://www.tovima.gr/2019/09/03/politics/45-xronia-pasok-to-xroniko-tis-idrysis-kai-i-istoriki-diakiryksi-tis-3is-septemvri/>

Η συμβολή του προγράμματος Βοήθεια στο Σπίτι στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού και στην αποφυγή της ιδρυματοποίησης των ατόμων τρίτης ηλικίας – Συγκριτική ανάλυση της λειτουργίας του προγράμματος στα νησιά του Αργοσαρωνικού και στον Πειραιά, Αγγελική Μωροπούλου, σελ: 37-38, πηγή: <https://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/5860/%CE%94%CE%99%CE%A0%CE%9B%CE%A9%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91%20%CE%9C%CE%A9%CE%A1%CE%9F%CE%A0%CE%9F%CE%A5%CE%9B%CE%9F%CE%A5%20%CE%91%CE%93%CE%93%CE%95%CE%9B%CE%99%CE%9A%CE%97.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Τι έγινε στο τομέα της Ισότητας από το 1981 έως και σήμερα, Γενική Γραμματεία Ισότητας, Υπουργείο Προεδρίας της Κυβέρνησης, πηγή: <http://62.103.24.240/media/OCR%20PDF's/IA002505.pdf>, σελ: 11-12

Β.2. Η προσαρμογή του κράτους πρόνοιας στη συνταγματική επιταγή της ισότητας των δύο φύλων, Οι γυναίκες στη Μεταπολίτευση (1975 – 1987) Κράτος Πρόνοιας και Οικογενειακό Δίκαιο, Βασιλική Χάλαζα, σελ: 33, πηγή: <https://ir.lib.uth.gr/xmlui/bitstream/handle/11615/14184/P0014184.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Παντελίδου – Μαλούτα, Μ., (2007), *Μισός Αιώνας Γυναικείας Ψήφου*, πηγή: <file:///C:/Users/%CE%9C%CE%B1%CE%B3%CE%B4%CE%B1%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%AE/Downloads/%CE%9C%CE%B9%CF%83%CF%8C%CF%82%20%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BD%CE%B1%CF%82%20%CE%B3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CF%82%20%CF%88%CE%AE%CF%86%CE%BF%CF%85,%20%CE%BC%CE%B9%CF%83%CF%8C%CF%82%20%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BD%CE%B1%CF%82%20%CE%B3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%AF%CE%BA%CE%B5%CF%82%20%CF%83%CF%84%CE%B7%20%CE%92%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%AE%20-%20%CE%9C%CE%AC%CF%81%CF%89%20%CE%A0%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%AF%CE%B4%CE%BF%CF%85%20%CE%9C%CE%B1%CE%BB%CE%BF%CF%8D%CF%84%CE%B1.pdf> σελ: 51

2.1 *Αυτόνομες κινήσεις/ ομάδες/ σπίτι γυναικών, Τα φεμινιστικά και τα γυναικεία έντυπα στην Ελλάδα (1975-2000). Θεματολογία, ιδεολογικοί προβληματισμοί και εκπαιδευτικές αντανakλάσεις*, Βαγιωνάκη Γ. Μαρία, , πηγή: <http://ikee.lib.auth.gr/record/100585/files/gri-2008-977.pdf>

Η Ελλάδα στη Δεκαετία του '80, Επιμέλεια: Βαμβακάς, Β., Παναγιωτόπουλος, Π., Αθήνα: Επίκεντρο, σελ: 294

Νόμος 1609 ΦΕΚ Α' 86/3.7.1986, πηγή: <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/270746/nomos-1609-1986>

B.2. *Η προσαρμογή του κράτους πρόνοιας στη συνταγματική επιταγή της ισότητας των δύο φύλων*, Οι γυναίκες στη Μεταπολίτευση (1975 – 1987) Κράτος Πρόνοιας και Οικογενειακό Δίκαιο, Βασιλική Χάλαζα, σελ: 33, πηγή: <https://ir.lib.uth.gr/xmlui/bitstream/handle/11615/14184/P0014184.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

1986: *Νομιμοποίηση των αμβλώσεων στην Ελλάδα – Οι σφοδρές αντιδράσεις της ΝΔ – Τι έγραφαν οι εφημερίδες*, Anatropi News Μετά τις Ειδήσεις, πηγή: <https://www.anatropinews.gr/2022/06/25/1986-%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BC%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B1%CE%BC%CE%B2%CE%BB%CF%8E%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB/>

*Τι έγινε στον τομέα της ισότητας από το 1981 έως σήμερα**, Γενική Γραμματεία Ισότητας, Υπουργείο Προεδρία της Κυβέρνησης, πηγή: <http://62.103.24.240/media/OCR%20PDF's/IA002505.pdf> σελ: 17-18

Γιατί να ασχοληθούμε με φεμινιστική θεωρία σήμερα;, Πολιτική ανάλυση και φεμινιστική θεωρία, Τζότζο Διακουμάκος, πηγή: <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/PSPA352/%CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%20%CE%BC%CE%B1%CE%B8%CE%B7%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD.pdf>

*Τι έγινε στον τομέα της ισότητας από το 1981 έως σήμερα**, Γενική Γραμματεία Ισότητας, Υπουργείο Προεδρία της Κυβέρνησης, σελ: 12, πηγή: <http://62.103.24.240/media/OCR%20PDF's/IA002505.pdf> ,

Αμαλία Φλέμινγκ: Ποια ήταν η Ελληνίδα γιατρός και αγωνίστρια που παντρεύτηκε τον Νομπελίστα Αλεξάντερ Φλέμινγκ, Ανδρονίκη Κολοβού, BOVARY, πηγή: <https://www.bovary.gr/oramatistes/20219/amalia-flemingk-poia-itan-i-ellinida-giatros-kai-agonistria-poy-pantreytike-ton>

Βιογραφία, Μαρία Φαραντούρη – Ο Επίσημος Ιστότοπος, πηγή: <https://farantouri.gr/biography/>

Βιογραφία, Ίδρυμα Μελίνα Μερκούρη, πηγή: <https://melinamercourifoundation.com/melina-merkouri/viografia/>

Μελίνα Μερκούρη, πηγή: <https://www.sansimera.gr/biographies/11> © SanSimera.gr

Μερκούρη: Εγώ γεννήθηκα και θα πεθάνω Ελληνίδα, ο Παττακός γεννήθηκε και θα πεθάνει φασίστας!, txns Ανεξάρτητη Ενημέρωση, πηγή: <https://tvxs.gr/news/taksidia-sto-xrono/merkouri-ego-gennithika-kai-tha-pethano-ellinida-o-pattakos-gennithike-kai-t>

Μελίνα Μερκούρη: Ένα ατίθασο πνεύμα, Capital.gr, πηγή: <https://www.capital.gr/story/848582/melina-merkouri-ena-atithaso-pneuma?amp=true>

Μελίνα Μερκούρη: Η Αργολική καταγωγή της οικογένειας - Οι αγώνες της για τα Γλυπτά του Παρθενώνα, Αργολικές Ειδήσεις, πηγή: https://www.argolikeseidhseis.gr/2019/10/blog-post_938.html?m=1

Ένα όραμα για την Ευρώπη, Μελίνα Μερκούρη: ηθοποιός, πολέμια του φασισμού και υπέρμαχος του πολιτισμού, Επίσημος Ιστότοπος της ΕΕ, πηγή: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/eu-pioneers/melina-mercouri_el

Η Ελλάδα της Μελίνας και της «Στέλλας», Ματίνα Δελή, Protagon.gr, πηγή: <https://www.protagon.gr/themata/flashback/44341363140-44341363140>

Στέλλα: Η ταινία που άφησε εποχή στον ελληνικό κινηματογράφο και έγραψε ιστορία στις Κάννες, monopoli.gr, πηγή: <https://www.monopoli.gr/2021/11/21/istories/sansimera/431683/65-xronia-stella-i-tainia-pou-afise-epoxi-ston-elliniko-kinimatografo/amp/>

Πού πήγαν οι ελληνίδες φεμινίστριες, Μαρία Λουκά, Το Μωβ, πηγή: <https://tomov.gr/2017/02/23/poy-pigan-oi-ellinides-feministries/>

Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών (ΚΔΓ), Γυναικείες Οργανώσεις, πηγή: https://foundation.parliament.gr/sites/default/files/2020-07/1_Gynaikeies%20organwseis%20small.pdf

Η Μελίνα και οι γυναίκες, Πέπη Ραγκούση, in.gr, πηγή: <https://www.in.gr/2021/03/08/apopsi/melina-kai-oi-gynaikes/amp/>

Παγκόσμια Ημέρα Γυναίκας 2016: 10 αποφθέγματα σπουδαίων γυναικών, CNN Greece, πηγή: <https://www.cnn.gr/kosmos/story/24459/pagkosmia-hmera-gynaikas-2016-10-apofthegmata-spydaion-gynaikon/amp>

Η ιστορία της Νέας Δημοκρατίας — Ιστορικό, Πηγή: <https://www.sansimera.gr/articles/473>
© SanSimera.gr

Η πρώτη εκλογική νίκη της Νέας Δημοκρατίας, Ιστορία, ΝΔ – Νέα Δημοκρατία, πηγή: <https://nd.gr/istoria>

Ιδρυτική Διακήρυξη, ΝΔ – Νέα Δημοκρατία, πηγή: <https://nd.gr/idrytiki-diakiryxi>

Άρθρο 116 - Σύνταγμα της Ελλάδος (1975) - Θετικά μέτρα για την προώθηση της ισότητας ανδρών – γυναικών, LAW SPOT, πηγή: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/syntagma-tis-ellados/arthro-116-syntagma-tis-ellados-thetika-metra>

Οι γυναίκες στη Μεταπολίτευση (1975-1987) Κράτος Πρόνοιας και Οικογενειακό Δίκαιο, Βασιλική Χάλαζα, πηγή: <https://core.ac.uk/download/pdf/132805581.pdf> σελ: 69 – 70

Σκοπός, Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, πηγή: <https://leagueforwomenrights.gr/o-skopos/>

1986: Τι έλεγαν οι βουλευτές για τις αμβλώσεις, Athens Voice, πηγή: <https://www.athensvoice.gr/epikairota/politiki-oikonomia/613578/1986-ti-elegan-oi-vouleytes-gia-amvloseis/>

Ελένη Βλάχου: Η μεγάλη κυρία του ελληνικού Τύπου, © SanSimera.gr Πηγή: <https://www.sansimera.gr/biographies/2525>

Νεοδημοκρατικές Ιστορίες: Οι πρώτες γυναίκες εκλεγμένες με την Νέα Δημοκρατία, ΝΕΟ-ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ, πηγή: <https://neodimokratis.gr/neodimokratis-istories-oi-protos-eklegmenes-gynaikes-me-ti-nd/>

Άννα Μπενακη – Ψαρούδα, πηγή: <http://www.benakianna.gr/>

Άννα Συνοδινού: Γεννημένη κυρία, γεννημένη σπουδαία, Σπύρος Δευτεραίος, pontosnews, πηγή: <https://www.pontosnews.gr/708328/san-simera-ston-ponto-kai-allou/anna-synodinoy-kiria-spoudaia/>

Άννα Συνοδινού: Αρχοντική, παθιασμένη και υπερήφανη, Γιώτα Συκκά, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, πηγή: <https://www.kathimerini.gr/culture/theater/844787/anna-synodinoy-archontiki-pathiasmeni-kai-yperifani/>

[1927-2016] Άννα Συνοδινού, Γιώργος Αργυρίου, anemourion, πηγή: https://anemourion.blogspot.com/2019/03/blog-post_989.html

Άννα Συνοδινού, © SanSimera.gr, Πηγή: <https://www.sansimera.gr/biographies/861>

Η ζωή της Άννας Συνοδινού, newsbeast, πηγή: <https://www.newsbeast.gr/greece/arthro/2089083/i-zoi-tis-annas-sinodinou>

Όταν ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ζητούσε από την Άννα Συνοδινού να γίνει η 'αριστερή πτέρυγα της ΝΔ', Βίκυ Σαμαρά, news24/7, πηγή: <https://www.news247.gr/politismos/otan-o-konstantinos-karamanlis-zitoyse-apo-tin-anna-synodinoy-na-ginei-i-aristeri-pteryga-tis-nd.6398834.html>

Σαν σήμερα γεννήθηκε η Άννα Συνοδινού, eretikos.gr, πηγή: <https://www.sansimera.gr/biographies/861>

Από συνέντευξη στη Γιώτα Συκκά για την Καθημερινή, 24/04/2007 , Επιμέλεια: Ειρήνη Αϊβαλιώτη, Άννα Συνοδινού. Για μια ολόκληρη ζωή «Ιφιγένεια», πηγή: <https://www.catisart.gr/anna-synodinou-amorgos-ifigeneia/>

Άννα Συνοδινού 1927-2016, Βέρα Σιατερλή, Το Μωβ, πηγή: <https://tomov.gr/2016/01/10/anna-synodinoy-1927-2016/>

1986: Νομιμοποίηση των αμβλώσεων στην Ελλάδα – Οι σφοδρές αντιδράσεις της ΝΔ – Τι έγραφαν οι εφημερίδες, Anatropi News Μετά τις Ειδήσεις, πηγή:

<https://www.anatropinews.gr/2022/06/25/1986-%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BC%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B1%CE%BC%CE%B2%CE%BB%CF%8E%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB/>

[1927-2016] Άννα Συνοδινού, Γιώργος Αργυρίου, anemourion, πηγή: https://anemourion.blogspot.com/2019/03/blog-post_989.html

Η άγνωστη Άννα Συνοδινού: Πως εγκατέλειψε την 16χρονη πολιτική της καριέρα μέσα σε λίγα λεπτά, HUFFPOST, πηγή: https://www.huffingtonpost.gr/amp/entry/culture-anna-synodinou-pos-paraitithike-apo-tin-politiki- n_8928392/

1986: Τι έλεγαν οι βουλευτές για τις αμβλώσεις, Athens Voice, πηγή: <https://www.athensvoice.gr/epikairoτητα/politiki-oikonomia/613578/1986-ti-elegan-oi-vouleytes-gia-amvloseis/>

ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΗΣΗ

Ο/Η κάτωθι υπογεγραμμένος/η ΕΥΘΥΜΙΑ ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ
του ΕΥΑΣΣΕΛΟΥ και της ΑΛΙΘΟΥΔΑΣ
γεννηθείς την 15/05/2001, στην ΒΟΥΞΙΜΕΣ...
κάτοικος ΗΓΩΜΕΛΙΤΣΑΣ οδός ΦΩΤΙΟΥ ΜΙΧΑΛΑ
αρ...2, με ΑΔΤ/Διαβατηρίου ΑΝ 832647 που εκδόθηκε την
27/10/2020 από το Α.Τ. ΗΓΩΜΕΛΙΤΣΑΣ

Εξουσιοδοτώ

Τρόν/Την ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ
του ΙΩΑΝΝΗ και της ΕΛΕΝΗΣ
γεννηθείς την 25/06/2003, στην ΡΙΟ ΠΑΤΡΩΝ
κάτοικος ΣΑΓΑΝΙΚΩΝ ΑΧΑΪΑΣ οδός ΠΑΤΡΩΝ ΠΙΡΓΟΥ
αρ...1310819015 με ΑΔΤ/Διαβατηρίου ΑΜ 314727 που εκδόθηκε την
13/08/2015 από το Α.Τ. ΚΑΤΩ ΑΧΑΪΑΣ
ΜΑ ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΕΙ ΤΗΝ ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ
ΤΙΤΛΟ "ΟΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΘΙΕΡΕΣΗΣ ΤΗΣ ΕΜΦΥΛΗΣ
ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΝΟΣΤΟΠΟΙΗΣΗ: ΠΑΣΟΚ-ΝΕΑ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ" ΣΤΟ ΨΗΦΙΑΚΟ ΑΠΟΘΕΤΗΡΙΟ
"ΠΕΡΦΑΜΟΣ" ΤΗΣ ΟΔΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΧΟΥΜΕ
ΕΚΠΟΛΗΣΕΙ ΑΠΟ ΚΟΛΩΟΥ

Συμπληρώνεται το γνήσιο
της υπογραφής ΕΥΘΥΜΙΑ
ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ
ΑΝ 832647
27/10/2020 77 ΗΓΩΜΕΛΙΤΣΑΣ
30/6/2023
ΚΕΠ ΔΗΜΟΥ ΖΟΓΡΑΦΟΥ
ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΟΥ ΓΡΗΓΟΡΗΣ
ΥΠΑΜΗΝΗΣ ΙΛΑΧ



...../...../20...
Ο/Η Εξουσιοδοτ. [Signature]